

AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

LAUREA-JULKAISUT | LAUREA PUBLICATIONS | 199

Anne Eskelinen, Johanna Holmikari & Anu Leinonen

Virtaa Kohtaamistaiteesta

**Copyright © tekijät ja
Laurea-ammattikorkeakoulu 2023
CC BY-SA 4.0**

Julkaisun kuvat: Anne Eskelinen, Johanna Holmikari
& Anu Leinonen

ISSN-L 2242-5241
ISSN 2242-5225 (verkko)
ISBN: 978-951-799-551-1 (verkko)

Anne Eskelinen, Johanna Holmikari & Anu Leinonen

Virtaa Kohtaamistaiteesta

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe	6
1 Taide hyvinvointia tukemassa	8
2 Kohtaamistaide hyvinvointia tuottamassa	11
3 Tervetuloa Kohtaamistaiteen ryhmään!	14
4 Virtaa Kohtaamistaiteesta -koulutuksen heijastumia kasvatuskentän arkeen	20
5 Kurkistus "Arvostusta arkeen" -kehittämistehtäviin	22
Lähteet	32
Liite: Viisi taidetyöpajojen taidetyöskentelyohjetta	34
Kirjoittajat	55

Esipuhe

TÄMÄ JULKAISU ON toteutettu osana Opetushallituksen rahoittamaa Virtaa Kohtaamistaiteesta -koulutusta, joka järjestettiin Laurea-ammattikorkeakoulussa vuoden 2022 aikana. Koulutuksen tavoitteena oli tarjota kasvatus- ja opetushenkilöstölle uusia pedagogisia keinoja yhteisöllisyyden tukemiseen ja arvostavaan kohtaamiseen. Tavoitteena oli myös vahvistaa kasvatus- ja opetushenkilöstön sekä oppijoiden psykososiaalista hyvinvointia ja tukea jaksamista arjessa. Koulutuksessa menetelmänä hyödynnettiin Laurea-ammattikorkeakoulun kehittämää, hyvinvointia edistävää Kohtaamistaide® -menetelmää. Kohtaamistaide on strukturoitua, moniaistista, ryhmämuotoista taidetoimintaa, jossa arvostuksella on keskeinen rooli sekä vuorovaikutuksessa ryhmäläisten ja ohjaajan kesken että taiteen tekemisessä ja kokemisessa.

Virtaa Kohtaamistaiteesta -koulutus oli keino vastata koronapandemian aikana syntyneeseen oppimis- ja hyvinvointivajeeseen taiteen keinoin. Lukuisat koronapandemiaa käsittelevät tutkimukset ja selvitykset (mm. Valtioneuvosto 2021; Hastrup, Pelkonen & Varonen 2021; Wennberg, Luukkonen & Haila 2020) arvioivat lasten ja nuorten yksinäisyyden, mielenterveysongelmien ja eriarvoisuuden lisääntyneen sekä vertaissuhteiden ohentuneen pandemian aikana. Opettajien koronaväsymys ja työuupumus nousivat myös OAJ:n 2021 kyselyssä esiin (OAJ 2021).

Edellä mainituissa tutkimuksissa ja selvityksissä painottui, että päiväkodeissa ja kouluissa tulisi vahvistaa me-henkeä ja panostaa yhteisöllisyyteen sekä yksilön voimavarojen vahvistamiseen. Tähän tarpeeseen katsottiin Kohtaamistaiteen menetelmänä vastaavan taiteen hyvinvointia tuottavien vaikutusten kautta, sillä taiteen on tutkitusti todettu olevan vahva keino tukea yksilön ja yhteisön hyvinvointia sekä kasvattaa eettisesti ja emotionaalisesti (mm. Fancourt & Finn 2019; Hallam 2015).

Koulutus muodostui viidestä Kohtaamistaiteen työpajasta, joissa keskiössä oli kokemuksellinen ja yhteisöllinen oppiminen. Verkkotapaamisten ja tehtävien kautta osallistujat syvensivät osaamistaan Kohtaamistaiteen perustasta ja arvostavasta vuorovaikutuksesta, reflektoivat oppimaansa sekä jakoivat näkemyksiä ja kokemuksia koulutuksen teemoista. Osallistujat suunnittelivat, toteuttivat ja arvioivat kasvatusyhteisössään "Arvostusta arkeen" -kehittämistehtäviä, joissa sovellettiin Kohtaamistaiteen työtapoja ja periaatteita pedagogiseen toimintaan ja arvostavaan kohtaamiseen.

Tällä julkaisulla haluamme tuoda esille Kohtaamistaitteen merkitystä ja mahdollisuuksia hyvinvoinnin tukemisessa kasvat- ja oppimisyhteisöissä. Kohtaamistaidetta on käytetty Suomessa vuodesta 2006 eri asiakasryhmissä ja sitä on sovellettu erilaisten ja eri-ikäisten ryhmien tarpeisiin. Julkaisussamme nostamme esille niitä Kohtaamistaitteen soveltamisen mahdollisuuksia ja onnistumisen helmiä, joita jokainen opetus- ja kasvatusalalla työskentelevä voisi työyhteisössään hyödyntää.

Julkaisumme etenee vaiheittain Kohtaamistaitteen menetelmän kuvaamisesta kohti koulutukseen osallistuneiden "Arvostusta arkeen" -kehittämistehtäviä ja näin ollen myös koulutuksen tavoitteiden toteutumisen tarkastelua. Julkaisun alussa pohdimme taitteen merkitystä ja mahdollisuuksia hyvinvoinnin tukemisessa sekä lapsen kasvun ja oppimisen tukena tämän päivän tutkimusten ja kirjallisuuden valossa. Tämän jälkeen kuvaamme Kohtaamistaidetta menetelmänä, sen juuria, periaatteita ja erityispiirteitä sekä valotamme esimerkinomaisesti Kohtaamistaitteen työpajan kulkua, niin että lukija pääsee sisälle siihen, mitä taidetyöpajassa tapahtuu. Julkaisun liitteestä löytyvät myös ohjeet viiden Kohtaamistaidetyöpajan taidetyöskentelyn toteuttamiseen.

Virtaa Kohtaamistaitteesta -koulutuksessa Kohtaamistaidetta sovellettiin kasvatustyön arkeen päiväkohteissa ja perusopetuksessa. Kohtaamistaitteesta jokainen osallistuja vei omaan arkeensa sellaisen palasen, joka soveltui juuri tällä hetkellä parhaiten omaan yhteisöön. Se saattoi olla kahvihuoneen pöydälle jätetty positiivisten adjektiivien lista, joka ilahdutti ja toi arvostusta työkaverien päivään. Se oli ihanan ja yllätyksellisen taidetyön tekeminen lasten kanssa ja raikuvien aplodien antaminen jokaisen lapsen työlle.

Julkaisun kurkistukset kehittämistehtäviin kuvastavat monipuolisesti, miten eri tavoin arvostusta voidaan osoittaa toisia ihmisiä kohtaan ja miten arvostava kohtaaminen lisääntyi koulutuksen aikana osallistujien yhteisöissä.

Lämmin kiitos kaikille koulutukseen osallistuneille ja antoisia ja oivalluksia herättäviä lukuhetkiä julkaisun parissa!

Vantaalla tammikuussa 2023

Anne Eskelinen, Johanna Holmikari ja Anu Leinonen

1 Taide hyvinvointia tukemassa

TAITEESTA VOI NAUTTIA kuka tahansa ja sen tulisi olla avointa kaikille, vaikka taiteellinen tekeminen usein koetaan valikoidun joukon eli taiteellisesti lahjakkaiden ihmisten oikeutena. Taiteen merkitystä on viime vuosina opittu laajentamaan, ja on ymmärretty, miten taiteellinen työskentely on osa ihmisen hyvinvointia. Viime vuosina on myös julkaistu paljon tutkimuksia siitä, kuinka taide tukee hyvinvointia ja oppimista niin lasten, nuorten, aikuisten kuin ikääntyvienkin elämässä.

Vuonna 2019 Maailman terveysjärjestö WHO julkaisi raportin, jossa nostettiin esille kulttuurin ja taidetoiminnan terveys- ja hyvinvointivaikutuksia laajasti yli 3000 tutkimuksen avulla. Taidetoimintaan voi osallistua itse taiteen tekijänä tai taiteen kokijana tai taide voi olla osa rakennettua ympäristöä, jonka kautta se vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin. (ks. Fancourt & Finn 2019.)

Taiteella kaikissa sen muodoissa on vaikutusta terveyden sosiaalisiin määrittäjiin, sillä sen on todettu esimerkiksi vahvistavan yhteenkuuluvuutta ja poistavan eriarvoisuutta. Taiteen kautta voidaan esimerkiksi tukea empatiakykyä tai vahvistaa luottamusta ryhmässä osallistujien kesken. WHO:n raportissa on tutkimustuloksiin pohjautuen määritelty osatekijöitä, joita osallistuminen taiteen tekemiseen tai kokemiseen tuottaa. Taidetoiminta voi aktivoida aivoja, herätellä mielikuvitusta ja tunteita, saada aikaan kognitiivista stimulaatiota, vahvistaa sosiaalisia suhteita tai tarjota mahdollisuuden fyysiseen toimintaan. Kyseiset osatekijät voivat saada aikaan psykologisia, fysiologisia, sosiaalisia tai käyttäytymiseen liittyviä vasteita, jotka parantavat psyykkistä tai fyysistä terveyttä sekä hyvinvointia. (ks. Fancourt & Finn 2019; Taikusydän 2021.)

HYVINVOINTIA TAVOITTELEMASSA

Kun taide nähdään laajasti hyvinvoinnin ulottuvuutena, voidaan siirtyä taiteen erityisyydestä kohti tilaa, jossa taide, sen kaikissa muodoissaan, tarjoaa ihmiselle mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja ilmaisuun.

Näissä tilanteissa taiteen rooli voidaan nähdä välineellisenä, esimerkiksi mahdollisuutena saavuttaa jotakin inhimillistä, jolloin taiteellinen lopputulos ei ole itseisarvo tai päämäärä, vaan yhteinen matka eli tekeminen ja kokeminen ovat keskeisiä. (Känkänen 2021.)

Taiteen avulla voidaan herätellä uinuvia aisteja ja luovuutta esiin sekä tunnistaa tai ilmaista tunteita, jotka ehkä ovat olleet piilossa. Näin taide tarjoaa tekijälleen ja kokijalleen uuden väylän tutkia ja ilmaista asioita, joille ei ole aiemmin löytynyt sanoja. Taidetoiminnassa on mahdollista jäsentää ja käsitellä asioita turvallisesti, joskus symbolisen etäisyyden päästä, ja houkutella esiin erilaisia kokemuksia metaforien kautta. Taide herkistää meitä näkemään asioita uudesta näkökulmasta käsin ja näin sen kautta meillä on mahdollisuus sosiaaliin kasvuun ja oppimiseen sekä omien vahvuuksien tunnistamiseen. (Känkänen 2021.)

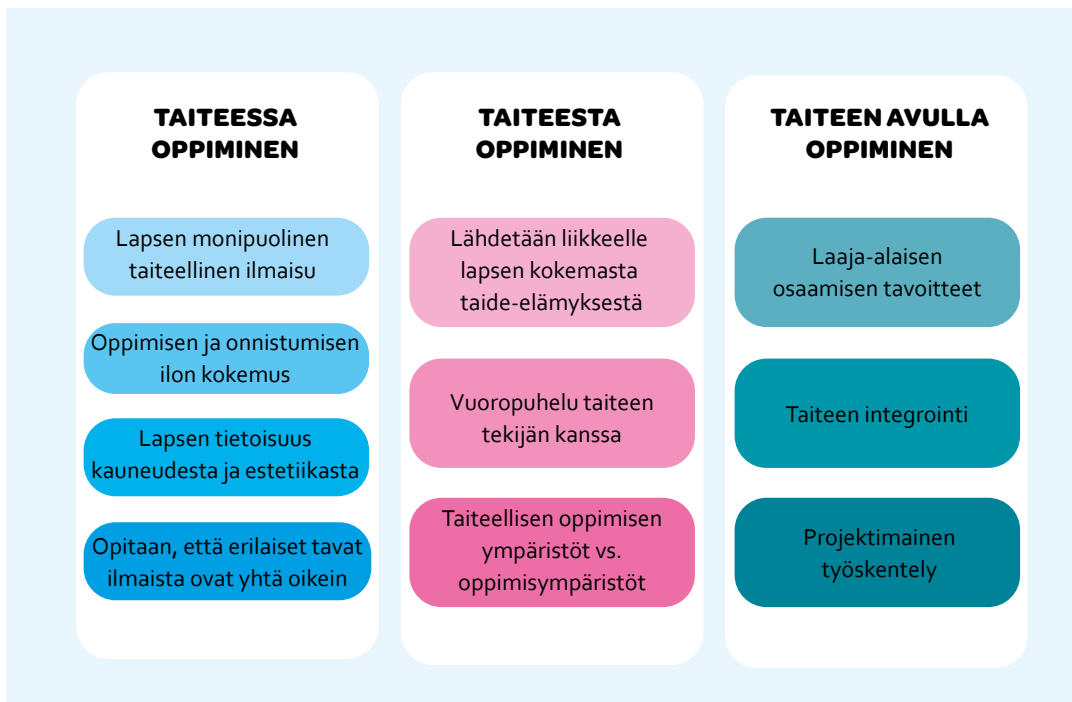
Huhtinen-Hildén & Isola (2019) määrittelivät Elämäni sävelet -tutkimuksen kautta luovan ryhmätoiminnan mahdollisuuksia. Tutkimuksessa tunnistettiin tekijöitä, joiden kautta luova ryhmätoiminta lisää osallistujien osallisuutta. Osallisuuden vahvistumiseen luovassa ryhmätoiminnassa vaikuttavat erilaiset tekijät. Osallisuutta tukee se, että luovaan ryhmätoimintaan osallistuvien on mahdollista löytää toiminnan kautta itselle uusia voimavaroja tai päästä käsiksi jo olemassa oleviin voimavaroihin. Tärkeää on myös, että ryhmäläiset voivat tulla kuulluksi ja nähdäksesi itse taidetoiminnan kautta. Tämän mahdollistaa oman elämän kokemisen merkityksellisenä.

TAIDE KASVUN JA OPPIMISEN TUKENA

Taiteen mahdollisuudet lapsen kasvun ja oppimisen tukemisessa ovat valtaiset. Kasvattaja voi tarjota lapselle iloa ja elämyksiä taiteen kautta ja taiteen parissa. Taide tarjoaa mahdollisuuden osallisuuteen sekä luovuuteen ja mielikuvituksen käyttöön. Taiteellinen toiminta synnyttää lapselle kokemuksia, jotka voivat parhaimmillaan vaikuttaa positiivisesti läpi hänen koko elämänsä.

Taide voidaan nähdä oppimisessa kolmella eri tavalla. Ensimmäiseksi lapsi voi oppia taiteessa eli kasvattaja voi tarjota lapselle mahdollisuuksia siihen, että lapsen taiteellinen ilmaisu kehittyy eri taidemuotoihin tutustumalla. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia kokeilla ja tutkia eri materiaaleja rauhassa, luoda itse taidetta hyväksyvässä ja sallivassa ilmapiirissä sekä iloita ja nauttia taiteen tekemisestä. Keskustelut lasten taideteosten äärellä tarjoavat lapsille hyvän mahdollisuuden oppia hyväksyvää ja arvostavaa suhtautumista erilaisiin taidetöihin ja kokemusten jakamiseen. Näin lapsen tietoisuus kauneudesta ja estetiikasta vahvistuu taidekokemusten kautta. (Ruokanen 2022, 24–26.)

Erilaisten taide-elämysten ja esimerkiksi taidenäyttelyjen kautta lapsi oppii taiteesta ja se, että lapsille tarjotaan mahdollisuuksia erilaisiin vierailuihin ja keskusteluihin taiteen tekijöiden kanssa kasvattaa lapsista taiteen tuntijoita ja kokijoita. Myös erilaiset taiteelliset oppimisympäristöt luovat mahdollisuuksia oppia taiteesta. Taidetta voidaan integroida eri asioiden harjoitteluun ja oppimiseen sekä luoda kasvatustilanteista leikkilisiä ja kiinnostavia projektimaisen työskentelyn kautta. Näin taiteen avulla esimerkiksi laaja-alainen osaaminen kehittyy ja oppimisprosessista voidaan tehdä kokonaisvaltainen oppimisen osa-alueita harjoiteltaessa. (Ruokanen 2022, 24–26.)

Kuvio 1. Taiteessa, taiteesta ja taiteen avulla oppiminen.

2 Kohtaamistaide hyvinvointia tuottamassa

KOHTAAMISTAIDE KUVALLISEN ILMAISUN toimintamallina pyrkii tavoitteellisena toimintamuotona tukemaan yksilön ja yhteisön hyvinvointia. Sen avulla voidaan saavuttaa edellisessä luvussa kuvattuja taiteen tekemisen tai kokemisen kautta tunnistettuja osatekijöitä (ks. Fancourt & Finn 2019) tai sen kautta voidaan tukea lapsen tai nuoren kasvua ja oppimista (ks. Ruokanen 2022) toimintaan osallistuvien tarpeet huomioiden.

Kohtaamistaidetta voidaan pitää niin sanottuna matalankynnyksen taidetoimintana, ”kaikki osaa” -periaatteella toteutuvana. Kohtaamistaide erottuu omana toimintamallina kuvallisen ilmaisun kentässä, sillä Kohtaamistaide on selkeiden toimintaperiaatteiden mukaan toteutettua. Lähtökohtana on se, että ohjaaja ohjaa ja opastaa osallistujia vaiheittaisen taidetyöskentelyn kautta, niin että jokainen voi yksityiskohtaisten ohjeiden avulla osallistua turvallisesti toimintaan. Turvallisessa ilmapiirissa on mahdollista heittäytyä luovuuden virtaan ja antautua taiteen tekemiselle ja kokemiselle.

MITEN KOHTAAMISTAIDE SYNTYI?

Kohtaamistaiteesta puhuttaessa on hyvä kuvata japanilaista Clinical Art -menetelmää, johon Kohtaamistaide perustuu. Kohtaamistaidetta voidaan kutsua suomalaiseseen palvelujärjestelmään ja kulttuuriin sopeutuksi Clinical Artin pikkusiskoksi (Pusa 2013, 6). Seuraavassa kuvataan lyhyesti Kohtaamistaiteen japanilaisia juuria ja Kohtaamistaiteen kehittymistä Suomessa.

Japanilainen kuvanveistäjä Kenji Kanekon aloitteesta Japanissa alettiin vuonna 1996 kehittää terapeutista kuvataidetyöskentelyn muotoa muistisairaille. Kanekon ajatus oli, että taide kuuluu kaikille ja taiteen kuntouttavat ja hyvinvointia tukevat vaikutukset tulisi hyödyntää entistä paremmin. (Peräniitty 2016, 11.) Clinical Art -työskentelymallia kehitettiin Japanissa moniammatillisessa yhteistyössä niin, että työskentelyyn

osallistui Clinical Art -ohjaajan lisäksi lääketieteen ja perhetyön edustajia (Pusa 2010, 10). Vuonna 2005 Clinical Art -toiminta laajeni lasten parissa tehtävään työhön ja tämän jälkeen Clinical Art ryhmiä on järjestetty eri kohderyhmille hyvinvoinnin tukemiseksi. Japanissa tehtyjen tutkimusten mukaan Clinical Art -toiminta esimerkiksi vahvistaa itseluottamusta ja tukee mahdollisuuksia itseilmaisuuksiin, toiminta myös tukee vuorovaikutusta sekä mielen hyvinvointia. (Oshiro & Uno 2019.)

Clinical Art työskentely on ryhmämuotoista taidetoimintaa, jonka ohjaajana toimii koulutettu ohjaaja, Clinical Artist. Clinical Art -toiminnassa käytetään ryhmille kehitettyjä, testattuja taidetyöskentelymalleja. Toiminta perustuu ajatukseen eri aisteja stimuloivan taidetoiminnan vaikutuksesta aivoihin ja osallistujien mahdollisuudesta toteuttaa luovuuttaan ja ilmaista itseään taiteen keinoin ohjatussa ryhmässä. Toiminnassa on selkeä kolmivaiheinen rakenne: toimintaan virittäytyminen, taidetyöskentelyn osuus ja taidetöiden arvostus. (Oshiro & Uno 2019.)

Taidetyöskentelymallit jaetaan kahteen eri ryhmään. Motiivityöskentelyssä tutkimisen kohteena on esimerkiksi konkreettinen hedelmä tai vihannes, jota voidaan haistaa, maistaa, koskettaa ja katsella ennen kuvallista työskentelyä. Ilmaisullisissa taidetyöskentelymalleissa lähtökohtana on puolestaan toimintakerran teeman vapaa ilmaiseminen, johon houkuttellaan erilaisten kiinnostavien ja innostavien taidevälineiden, materiaalien ja tekniikoiden kautta tai esimerkiksi musiikista inspiraatiota hakemalla. Clinical Art taidetyöskentelymalleissa keskeistä on moniaistinen työskentely sekä oman mielikuvituksen ja luovuuden käyttö. (Peräniitty 2016, 14–15; Oshiro & Uno 2019.)

KOHTAAMISTAITEEN KEHITYS SUOMESSA

Clinical Art -menetelmää oli Japanissa kehitetty noin kymmenen vuotta, kun ryhmä suomalaisia vanhus-tenhuollon toimijoita ja korkeakoulujen edustajia osallistui Japanissa vuonna 2006 yhteistyöseminaariin, jossa tavoitteena oli esitellä molempien maiden vanhustyön toimintatapoja ja kehittämishankkeita. Laurea-ammattikorkeakoulu osallistui muiden suomalaisten toimijoiden kanssa seminaariin. Seminaarissa esiteltiin Clinical Art -työskentelymalleja, ja se teki suuren vaikutuksen suomalaisiin seminaarivieraisiin. Menetelmästä kiinnostavan teki se, miten toiminnassa yhdistyi luova taidetoiminta ja osallistujien aktivointi. Lisäksi Japanissa saadut tulokset Clinical Art -toiminnan vaikutuksista muistisairaiden aivotoimintaan olivat lupaavia. Clinical Art sopi menetelmänä hyvin Suomen tarpeisiin ja seminaarivieraiden tahtotilaan löytää uusia hyvinvointia tukevia luovia toimintamalleja vanhustyöhön ja ikääntyvien kuntoutukseen. (Niiniö 2010, 18.)

Yhteistyössä päätettiin lähteä kehittämään vastaavaa toimintamallia Suomeen. Kehittämistyössä oli tiiviisti mukana Clinical Art -kouluttajia Japanista ja yhteistyötä tehtiin Vantaan vanhuspalvelujen ja japanilaisen Tohoku Fukushi yliopiston kanssa. (Pusa 2010,10.) Kokeilusta käytettiin ensin Active Art -nimeä, mutta hyvin pian todettiin, että Clinical Artin suomalainen versio kaipasi oman, suomenkielisen nimen. Nimeksi muotoutui Kohtaamistaide, joka sananmukaisesti kuvastaa kohtaamista taiteen eri ulottuvuuksilla. (Rankanen & Pusa 2013,12.)

Kohtaamistaidetta on kehitetty Laurea-ammattikorkeakoulun toimesta vuodesta 2006. Tämän kehittämistyön aikana on koulutettu suuri joukko Kohtaamistaiteen ohjaajia ja toteutettu Kohtaamistaiteen ryhmiä useissa eri sosiaali- ja kasvatusalan toimintaympäristöissä. Kohtaamistaiteen koulutusta on toteutettu täydennyskoulutuksena, ja viime vuosina myös Laurean tutkinto-opiskelijoilla on ollut mahdollisuus valita Kohtaamistaide-opintoja täydentäviksi opinnoiksi.

3 Tervetuloa Kohtaamistaiteen ryhmään!

Jotta käsitys Kohtaamistaiteen mukaiseen työskentelyyn paremmin avautuu, kuvaamme tässä luvussa Kohtaamistaiteen keskeisiä toimintaperiaatteita ja valotamme mitä Kohtaamistaiteen ryhmässä tapahtuu sekä millaista Kohtaamistaide on käytännössä.

KOHTAAMISTAITEEN TOIMINTAKERRAN RAKENNE

Kohtaamistaiteen toimintakerta voidaan jakaa Clinical Art toiminnan periaatteiden mukaisesti kolmeen vaiheeseen, jotka ovat **virittäytyminen, taidetyöskentely ja arvostuskierros**.

Toimintakerta käynnistyy **virittäytymisellä**, jonka tavoitteena on saada osallistujat kiinnittymään ja rauhoittumaan tähän hetkeen, herätellä aistit taidetyöskentelyä varten ja luoda luottamusta ryhmän osallistujien kesken niin, että on mukavaa ja turvallista lähteä taidetyöskentelyyn. Virittäytymistä voidaan tehdä monella eri tavalla moniaistisia toimintatapoja hyödyntäen. Ohjaajan valinnan mukaan se voi olla taidetoiminnan teemaan liittyvien asioiden tunnustelua, musiikin kuuntelua, liikettä, maistelua, tuoksuttelua, keskustelua yhdessä, kirjoittamista, hetkeen pysähtymistä tai rentoutumista. Moniaistisen virittäytymisen kautta osallistujat ovat valmiimpia ja herkempiä aloittamaan taidetyöskentelyn. Se että saa koskea, maistaa, haistaa, nähdä, kuulla, tuntea asioita avaa ryhmäläisen mieltä työskentelylle. Meillä jokaisella on omat vahvat aistikanavamme. Useamman aistikanavan käyttö virittäytymisessä varmistaa, että luultavasti useampi ryhmäläinen saa virikkeitä, joiden kautta hän on valmiimpi ryhmässä työskentelemään.

Taidetyöskentely puolestaan on ohjaajan opastuksella työvaihe kerrallaan etenevää, usein yllätyksellisiä työvaiheita sisältävää kuvallisen ilmaisun työskentelyä, jossa ryhmän jäsenet samatahtisesti tekevät omaa taidetyötään. Osallistujilla on mahdollisuus tehdä työskentelyn lomassa omia valintoja esimerkiksi värien,

sommittelun tai muodon, abstrakti tai esittävä, suhteen, jolloin jokaisesta taidetyöstä syntyy uniikki ja ainutlaatuinen lopputulos, vaikka ohjeistus työn edetessä on kaikilla sama.

Toimintakerta päättyy **arvostuskierrokseen**, jossa taidetyöskentelyn jälkeen kaikki osallistujat kokoontuvat tarkastelemaan ja katsomaan syntyneitä taideteitä arvostavasti ja niistä kauneutta etsien. Arvostuskierroksen kautta opitaan antamaan ja vastaanottamaan positiivista palautetta, kun jokaisen työtä katsotaan vuorotellen. Arvostuskierroksella opitaan myös katsomaan taidetta ja siihen liittyviä yksityiskohtia, kuten muotoja, tekstuuria, värejä sekä liikettä monipuolisesti ja esteettisesti.

Ohjaajan tehtävä on pyrkiä valitsemaan sellaisia toimintatapoja arvostuskierroksen läpikäymiseen, että jokaisen ryhmäläisen on helppo osallistua toimintaan. Arvostaminen tarkoittaa vuorovaikutusta ohjaajan ja ryhmäläisten välillä sekä ryhmäläisten kesken. Taidetyöskentelyn herkkyyksensä ja itsensä alttiiksi asettaminen erityisesti arvostuskierroksella, kun omaa työtä arvostetaan, vaatii ryhmäläisiltä huimasti rohkeutta, jos tämän tyyppiseen työskentelyyn ei ole tottunut. Kuitenkin pitemmän päälle arvostuskierros toimintatapana koetaan hyvin voimauttavana ja merkityksellisenä.

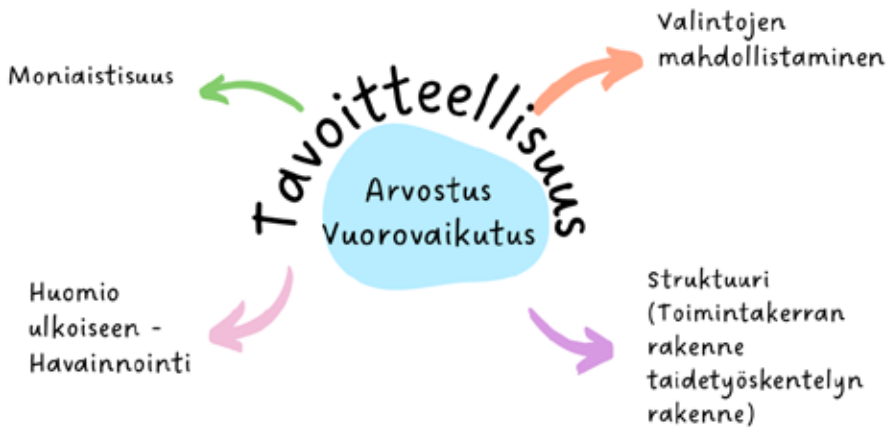

Kuvio 2. Kohtaamistaiteen toimintakerran rakenne.

KOHTAAMISTAITEEN TOIMINTAPERIAATTEET

Kohtaamistaiteen kolmivaiheisen rakenteen lisäksi Kohtaamistaiteessa on havaittavissa keskeisiä toimintaperiaatteita. Vuorovaikutus ja arvostus luovat Kohtaamistaiteelle perustan, ja nämä kaksi toimintaa ohjaavaa periaatetta ovat toiminnan lähtökohtana. Toiminnan tavoitteellisuus on läsnä Kohtaamistaiteen toteutuksessa läpi koko toiminnan. Moniaistisuus, huomio ulkoiseen, struktuuri ja valintojen mahdollistaminen näkyvät toimintakerran eri vaiheissa eri tavoilla painottuen.

Seuraavaksi päästään lyhyiden esimerkkikuvausten avulla tutustumaan Kohtaamistaideryhmän toimintaan näiden toimintaperiaatteiden (Kuvio 3) kautta.

Kuvio 3. Kohtaamistaitteen keskeisiä toimintaperiaatteita.

Astut sisään tilaan ja jo ensimmäisellä silmäyksellä huomaat, että tilassa on jotakin erityistä. Pöydällä on kauniisti aseteltuina papereita ja taidetyöskentelyvälineitä, taustalla soi mahdollisesti rauhoittava musiikki. Tila näyttää siltä, että se on valmisteltu erityistä toimintaa varten. Ohjaaja lähestyy sinua ystävällisesti toivottaen sinut tervetulleeksi Kohtaamistaitteen työpajaan.

Muut ryhmäläiset tulevat paikalle ja huomaat olevaksi yksi jäsen ryhmässä, jossa kaikki ovat ensimmäistä kertaa uuden jännittävän toiminnan äärellä. Ohjaaja kertoo lyhyesti ryhmätoiminnan perusteista ja siitä että olemme nyt Kohtaamistaitteen työpajassa, jossa toiminta alkaa virittäytymisellä, jonka jälkeen seuraa taidetyöskentely ja lopuksi kokoonnutaan arvostuskierrokseen. Työskentelyvaiheet kuulostavat erikoisilta, mutta myös uteliaisuutta herättäviltä.

Arvostus on Kohtaamistaitteen keskeisiä toimintaperiaatteita. Arvostus näkyy Kohtaamistaitteessa kaikessa toiminnassa: Tila on valmisteltu osallistujia varten. Pöytä on katettu valmiiksi, jotta osallistuja voi vain asettua tilaan. Osallistujat kohdataan lämmöllä ja arvostavalla työotteella. Läpi koko työskentelyn opitaan arvostamaan sekä omaa että toisten työskentelyä. Kohtaamistaide perustuu ajatukselle muiden ihmisten, ympäristön ja itsensä arvostamisesta ja ajatusmallin juuret ovat vahvasti japanilaisesta kulttuurista juontuvia (Pusa 2013, 6). Tärkeää on suostutella ja ohjata myös osallistujia arvostamaan omaa työtään ja työskentelyään taiteen parissa (Pusa 2010, 13). Kohtaamistaitteessa työskentelyssä kiinnitetään erityistä huomiota estetiik-

kaan, tunnelmaan ja arvostavaan kohtaamiseen ensihetkestä alkaen. Kohtaamistaitteen erityispiirteensä on kuitenkin tapaamiskerran päätyminen aina erilliseen arvostuskierrokseen, jossa valmiit taidetyöt nostetaan arvostavaan valokeilaan.

Vuorovaikutusta tapahtuu Kohtaamistaitteen ryhmässä ohjaajan ja osallistujan välillä sekä kaikkien osallistujien kesken. Yhteinen työskentely ja kokemus yhdessä tekemisestä vahvistavat osallistujien välistä vuorovaikutusta. Kohtaamistaitteessa taidetoiminnassa jokainen ryhmäläinen on vuorovaikutuksessa myös taidetyöskentelyn materiaalien ja taideteosten kanssa. Kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat erilaista eri toimintakerroilla. Siihen vaikuttavat ohjaajan valitsemat teemat ja materiaalit sekä jokaisen henkilökohtainen vireytys ja suhtautuminen taidetyöskentelyn teemaan.

Vuorovaikutukseen liittyvänä näkökulmana Kohtaamistaitteessa kohtaaminen ja arvostus yhdistyvät ja täydentävät toisiaan. Japanilainen käsite *mitate* kuvastaa kokonaisvaltaista arvostavaa kohtaamista (Pusa 2013, 6), joka on Kohtaamistaitteessa toiminnan ydintä.

Kohtaamistaitteen **tavoitteena** on tuoda kuvallisen ilmaisun tekemisen ilo ja innostus kaikkien saataville. Kohtaamistaitteiden toteutuu yleensä ryhmämuotoisena työskentelyä. Hannele Niiniön (2014, 22) mukaan Kohtaamistaitteen ryhmät voivat olla hyvinvointia tukevia, ennaltaehkäiseviä, kuntouttavia tai toimintakykyä tukevia. Ryhmien tavoitteena on yksilöiden arvostus, vuorovaikutuksen edistäminen, valintojen mahdollistaminen, osallistujien voimavarojen tukeminen, moniaististen kokemusten tuottaminen ja ilo ryhmässä toimittaessa. (Niiniö 2014, 22.)

Taidetyöskentely käynnistyy moniaistisella virittäytymisellä päivän teemaan. Virittäytymisessä katsellaan, tunnustellaan, haistellaan ja joskus jopa maistellaan. Tavoitteena on herkistyä havaitsemaan asioita uudesta näkökulmasta. Moniaistinen virittäytyminen herkistää ja valmistaa osallistujat taidetyöskentelyyn.

Moniaistisuus on yksi tärkeä Kohtaamistaitteen toimintaa ohjaava periaate. Maailmaa koetaan ja aistitaan hyvin monipuolisesti eri aistiärsykkeiden kautta ja tätä monikanavaista kokemisen tapaa on hyvä hyödyntää toiminnassa. Moniaistisuus toimii myös keinona hetkeen pysähtymiseen ja keskittymiseen. Moniaistisuus tulee näkyviin Kohtaamistaitteessa virittäytymisessä ja taidetyöskentelyn toteutuksessa. Moniaistisuus eli kahden tai useamman aistin avulla saavutettu kokemus avaa Kohtaamistaitteessa väyliä rentoutumiseen, läsnäoloon, uuden oppimiseen ja aktivoitumiseen (Voutilainen 2014, 38). Toimintakerran teemaan soveltuvat moniaistiset menetelmät voidaan valita niin, että mahdollisimman monet aistit saadaan käyttöön. Erilaisten taidemateriaalien ja -välineiden käyttö tukee moniaistisuutta: materiaalit tuoksuvat, tuntuvat, kuulostavat ja näyttävät erilaisilta.

Huomio ulkoiseen ja havainnointi ovat keskeisessä osassa Kohtaamistaitteen työskentelyä. Kohtaamistaitteessa pyritään siihen, että aistien herättely ja havainnointiin perustuva taidetyöskentely kiinnittävät aikaan ja paikkaan. Havainnot, joita taidetyöskentelyn materiaaleista tehdään, tarjoavat paljon ärsykeitä ja havahduttavat ulkoisten asioiden huomioimiseen Kohtaamistaitteessa. Kohtaamistaitteessa pyritään kiinnittämään huomiota yksilön sisäisten prosessien sijaan ulkoisten havaintojen kautta syntyvään esteettiseen havainnointiin (Rankanen & Pusa 2013, 13). Materiaaleja ja esimerkiksi värejä valitaan omien huomioiden ja havaintojen perusteella ja erilaisiin materiaaleihin voidaan tutustua myös kehollisuuden ja tuntoaistin kautta sekä muiden aistien välityksellä. Omasta ja muiden taideteistä tehdään huomioita. Niitä havainnoidaan, kuvaillaan sanallisesti ja tarkoituksena on havaintojen perusteella arvostuskierroksella antaa palautetta ja saada myös itse palautetta omasta työstä.

Ohjaaja opastaa osallistujia käyttämään erilaisia taidevälineitä ja neuvoo teknisesti niiden käytössä. Taidetyöskentely etenee vaiheittaisesti, askel kerrallaan ja osallistujan tehtäväksi jää heittäytyminen luovaan työskentelyyn ohjeiden mukaisesti. Osallistujaa tuetaan tekemään erilaisia valintoja, joiden kautta taidetyöskentely etenee vaihe vaiheelta, kohti omaa uniikkia lopputulosta. Samojen ohjeiden mukaan toimitaan, mutta jokaisessa työvaiheessa on osallistujalla mahdollisuus tehdä omia valintoja, jotka ohjaavat työn kulkua. Ryhmässä syntyy yhtä monta uniikkia taidetyötä kuin on osallistujakin. Valmistuneita töitä yhdistää sama teema ja työskentelyprosessi mutta lopputulos yllättää aina monipuolisuudellaan. Tässä riittää ihasteltavaa ja ihmeteltävää! Oman työn syntymisen ilon lisäksi osallistuja voi iloita kaikista valmistuneista töistä ja töiden erilaisuus onkin kaikille yhteinen lahja taidetyöskentelyn päätteeksi.

Kohtaamistaiteen toimintakertojen samanlaisena toistuvan rakenteen, kolmiosaisen struktuurin, joka muodostuu virittäytymisestä, taidetoiminnasta ja arvostuskierroksesta, on tarkoitus luoda ryhmätoimintaan turvallisuutta. Turvallisuus luo tilaa ja mahdollisuuksia spontaaniudelle taiteen tekemisessä. **Struktuuri ja taidetyöskentelyn vaihteellisuus** sekä **valintojen mahdollisuus** nousevat taidetyöskentelyssä toimintaa ohjaaviksi keskeisiksi periaatteiksi. Ohjaaja valitsee toimintakertojen teemat, käytettävät materiaalit ja vaiheistaa taidetyöskentelyn etukäteen, mikä antaa myös epävarmalle osallistujalle mahdollisuuden turvallisesti nauttia työskentelystä kohti esteettistä päämäärää. (Pusa 2010, 13–15.)

Työskentely pilkotaan Kohtaamistaiteessa sopiviin vaiheisiin niin, että jokainen pystyy osallistumaan yhteiseen tekemiseen. Taidetyöskentely etenee tuetusti vaihe vaiheelta niin, että hyvin kokematonkin kuvallisen ilmaisun harrastaja voi kokea onnistumista ja mielekkyyttä, samalla kokeneempi kuvan tekijä voi heittäytyä nauttimaan ohjatun työskentelyn tuomasta lumosta.

Valintojen mahdollisuutta kuvaa työskentelyssä se, että osallistuja valitsee itse tavan käyttää materiaaleja tai esimerkiksi valitsee värit, vaikka ohjaaja tekeekin päätökset siitä, mitä materiaaleja taidetyöskentelyyn käytetään. Valintojen mahdollistaminen, mutta samalla myös rajaaminen helpottaa osallistujan luovaa prosessia. Annetaan raamit, joiden puitteissa toimitaan.

Vaiheittaiseen työskentelyyn liittyy Kohtaamistaiteessa myös yllätyksellisyys. Yllätyksellisyys tarkoittaa toiminnassa esimerkiksi taideteoksen leikkaamista tai palan antamista omasta työstä toiselle ryhmäläiselle. Yllätyksellisyys voi nostaa esiin osallistujan luovuuden ja ongelmanratkaisutaidot, kun osallistuja ei voi työskennellä niin vahvasti lopputuloksen eteen vaan pikemminkin ”tässä ja nyt” -periaatteella. Yllätyksellisyys voi vapauttaa vähemmän kuvallista ilmaisua harrastaneen osallistujan toimimaan ilman paineita ryhmässä mutta se voi stressata joitakin osallistujia toiminnan alkuvaiheessa, kun ohjaaja ei kerro työskentelyn vaiheita etukäteen. (ks. Leinonen ja Koistinen 2014, 52–53.)

Strukturoitu toiminta luo turvaa ja antaa tilaa toimia annettujen rajojen puitteissa. Struktuuri voi vapauttaa myös osallistujien luovuutta ja energiaa. Toimintatapojen ja rakenteen pohtiminen erityisen huolellisesti ryhmän suunnitteluvaiheessa sekä struktuurin selvittäminen ryhmäläisille etukäteen tai ryhmän alkaessa, tarjoaa mahdollisuuden vapaaseen ilmapiiriin taidetoiminnassa.

Toimintakerran lopussa tapaaminen huipentuu yhteiseen arvostuskierrokseen, jossa ohjaaja ohjaa ryhmää katsomaan syntyneitä töitä arvostavasti ja erilaista kauneutta huomioiden. Ohjaajan opastuksella töitä opitaan katsomaan huomioiden erityiset yksityiskohdat, värit ja sommitelut, joita jokaisesta työstä löytyy. Arvostuskierroksella opitaan näkemään jokaisen työssä arvostettavaa ja samalla myös harjoitellaan oman työn arvostavaa kohtaamista. Toisten arvostavan palautteen kautta oppii näkemään omaa työtään armollisemmin ja katsomaan työtään myös erilaisesta näkökulmasta käsin. Kun jokainen työ on saanut ansaitsemansa arvostuksen, osallistajat voivat vielä halutessaan jakaa ajatuksiaan taidetyöskentelyyn ja arvostuksen vastaanottamiseen liittyen. Toimintakerta päättyy tunteeseen oman ja toisten työn arvostavasta kohtaamisesta ja onnistumisen ilosta. Tapaamiskerran aikana syntyy usein innostus ja uteliaisuus seuraavaa työskentelykertaa kohtaan. Mielessä viiپیilee kutkuttava ajatus siitä, mitä kivaa mahtaa seuraavalla tapaamisella olla luvassa!

4 Virtaa ohtaamistaiteesta -koulutuksen heijastumia kasvatuskentän arkeen

VIRTA KOHTAAMISTAITEESTA -KOULUTUKSEN tavoitteena oli tarjota kasvatusta ja opetushenkilöstölle uusia pedagogisia keinoja yhteisöllisyyden tukemiseen ja arvostavaan kohtaamiseen kasvu- ja oppimisyhteisöissä. Koulutuksessa menetelmänä käytettiin hyvinvointia edistävää Kohtaamistaide® -menetelmää. Tavoitteena oli vahvistaa kasvatusta ja opetushenkilöstön sekä oppijoiden psykososiaalista hyvinvointia ja tukea jaksamista, sillä Kohtaamistaide rohkaisee vuorovaikutukseen ja mahdollistaa itseilmaisun moniaistisen taiteen kokemisen ja tekemisen keinoin. Tavoitteena oli myös tarjota uusia menetelmiä kuvallisen ilmaisun työskentelyyn.

Osallistujia tuettiin ja ohjattiin hyödyntämään koulutuksen kautta syntyneitä uusia menetelmiä, näkökulmia ja toimintatapoja omilla työpaikoillaan työyhteisön ja oppijoiden tueksi. Tavoitteena oli, että koulutukseen osallistuvat oppisivat monipuolisesti käyttämään Kohtaamistaiteen työtapoja sekä soveltamaan Kohtaamistaiteen periaatteita pedagogiseen toimintaan ja arvostavaan kohtaamiseen.

Osallistujilta kerättiin palautetta koulutuksen viimeisenä taidetyöpajapäivänä kyselyn muodossa. Kyselyssä tiedusteltiin, **miksi koulutukseen oli hakeuduttu**. Suuri osa osallistujista oli lähtenyt koulutukseen saadakseen taidetyöskentelyn kautta virtaa omaan jaksamiseen ja oman hyvinvoinnin edistämiseen. Lisäksi Kohtaamistaide kiinnosti osallistujia menetelmänä ja koulutuksen avulla haettiin uusia ideoita ja menetelmiä omaan työhön ammatillisen osaamisen vahvistamiseksi. Oman luovuuden herättely ja kehittäminen sekä inspiraation hakeminen oli monilla myös lähtökohtana osallistua koulutukseen.

Kyselyssä pyydettiin kuvaamaan, **mikä oli ollut merkityksellistä koulutuksessa**. Useissa vastauksissa nostettiin esille kokemuksellisuuden merkitys, että on päässyt itse osallistumaan taidetyöpajoihin ja tekemään taidetta ohjattuna Kohtaamistaiteen struktuurin mukaisesti. Eräässä palautteessa tuotiin esille, että menetelmien ja periaatteiden/teorian yhdistäminen käytännön tekemisen avulla oli ollut erittäin toimiva

konsepti koulutuksessa. Taidetyöpajoissa oli ollut mahdollista heittäytyä ja uppoutua luovaan prosessiin, joka oli vahvistanut omaa luovuutta ja myös omaa hyvinvointia.

Arvostus nostettiin lähes kaikissa palautteissa esille merkityksellisenä elementtinä koulutuksessa. Arvostus oli ilmennyt esimerkiksi taidetyöpajapäivissä tilojen esteettisenä valmistamisena osallistujia varten ja myös lämpimän ja turvallisen ilmapiirin luomisena. Arvostuskierros ja taidetöiden arvostaminen yhteisesti sekä positiivisen palautteen saaminen omasta työstä koettiin tärkeänä asiana oppia. Oma kokemus arvostuksesta oli laittanut miettimään arvostavaa vuorovaikutusta myös omassa arjessa.

Taidetyöpajojen kautta oli opittu uusia taidemenetelmiä ja tekniikoita positiivisessa ilmapiirissä. Tärkeää oli ollut taidetyöpajojen moninaisuus - virittäytymisen menetelmät, taidetyöskentely ja arvostaminen. Taidemenetelmät koettiin helpoksi viedä omalle työpaikalle antamaan uusia näkemyksiä ja ajatuksia omaan työhön.

Palautteissa nousi esille se, että tärkeää koulutuksessa oli ollut yhteisöllisyys, koulutusryhmän kohtaamiset ja yhteiset keskustelut. Koulutuksessa oli korostunut vertaistuki ja aidot kohtaamiset muiden kasvattajien kanssa. Keskustelu oli ollut avointa ja porukka koettiin yhtenäiseksi. Tärkeää oli ollut opiskelukavereiden tuki ja yhteistyö, jonka kautta oli saanut arvostusta myös omalle osaamiselle. Koulutuksessa oli ollut mahdollista jakaa ideoita ja kokemuksia arjesta sekä keskustella vapaasti. Palautteissa nostettiin esille, että tärkeää oli ollut se, että koulutus oli tukenut jaksamista eikä vienyt voimavaroja.

Palautekyselyssä kysyttiin myös, **miten koulutus on kehittänyt osallistujia ammatillisesti**. Vastauksista nousi esille, että koulutus oli antanut eväitä ohjaamiseen niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin parissa ja kirkastanut omaa näkemystä kasvattajana. Useammassa vastauksessa painotettiin lisääntyntä rohkeutta ja varmuutta ohjata luovia menetelmiä eri ikäisten parissa. Koulutukseen liittynyt "Arvostusta arkeen" -kehittämistehtävä oli tuonut arvokasta osaamista, vinkkejä ja varmuutta ohjaamiseen. Myös suunnitelmallisuuden koettiin lisääntyneen omassa työssä koulutuksen tehtävien kautta sekä tehtävät olivat innostaneet sekä motivoineet ammatillisesti. Osallistuminen taidetyöpajoihin oli inspiroinut kokeilemaan uusia taidemenetelmiä omassa työssä. Yleisesti ottaen taidetyöpajojen ja koulutuksen koettiin antaneen työkaluja ryhmäytymiseen ja toisten kunnioittamiseen sekä tarjonneen keinoja löytää yhteyden lapsiin. Taidetyöskentelyn kautta nähtiin mahdolliseksi lapsen itseluottamuksen tukeminen ja edistäminen

Erittäin vahvasti palautteissa nostettiin esille sitä, miten koulutus oli antanut eväitä arvostuksen merkityksen ymmärtämiseen ja lisännyt osaamista arvostamisesta ja kohtaamisesta. Omalla työpaikalla oli lähdetty pohtimaan, miten konkreettisesti lisätä arvostusta omaan työyhteisöön ja miten voitaisiin vahvistaa arvostavaa keskustelua yhteisöissä. Koulutus oli avannut arvostuksen merkitystä erityisesti taidetyöskentelyn kautta mutta myös avannut arvostavan puheen ja arvostavan kohtaamisen merkityksen ymmärtämistä käytännössä omassa työskentelyssä työyhteisöjen arjessa.

5 Kurkistus “Arvostusta arkeen” -kehittämistehtäviin

K OULUTUKSEN OSALLISTUJAT TOTEUTTIVAT koulutuksen aikana “Arvostusta arkeen” -kehittämistehtävän omilla työpaikoillaan. Tehtävän kautta oli tarkoitus siirtää Virtaa Kohtaamistaitteesta -koulutuksen tuottamia positiivisia vaikutuksia, opittuja käytännön menetelmiä tai esimerkiksi ajattelutapaa arvostuksesta tai arvostavasta vuorovaikutuksesta omaan kasvatukseen ja oppimisyhteisöön pedagogista työtä rikastuttamaan. Yhteisön voimavarojen ja arvostavan vuorovaikutuksen lisääminen olivat lähtökohdat kehittämistehtävän suunnittelulle ja toteuttamiselle.

Tehtävän suunnittelu lähti käyntiin kysymyksellä: “Mikä olisi juuri tällä hetkellä tarve ja/tai tavoite, johon voisit Kohtaamistaitteen koulutuksessa oppimillasi menetelmillä tai asioilla vastata omassa työyhteisössäsi?” Tavoitteena oli pohtia minkälainen menetelmä, harjoitus tai aihe sopisi omaan lapsiryhmään, luokkaan tai työyhteisöön tukemaan esimerkiksi yhteisöllisyyttä tai vuorovaikutusta. Tehtävässä käytetty menetelmä saattoi olla taidetyöpajoissa virittäytymisessä käytetty harjoitus tai osa taidetyöskentelyä tai arvostusta, jota sovellettiin omassa ryhmässä. Tehtävän suunnitteluun saattoi innoittaa oma luova inspiraatio koulutuksen pohjalta. Tehtävä voitiin toteuttaa kertaluontoisena kokeiluna, useamman kerran toistuvana kokonaisuutena tai jonkin asian harjoitteluna, riippuen oman ryhmän tai työyhteisön tarpeesta ja tilanteesta.

Kaikki kehittämistehtävät jaettiin osallistujien kesken viimeisessä yhteisessä työpajapäivässä. Tässä koonnissa on käytetty esimerkkinä osia niistä kehittämistehtävistä, joiden tekijät antoivat luvan tuotostensa julkaisuun. Tehtäviä käsitellään teemoittain yhdistellen eri tekijöiden tehtäviä toisiinsa. Taidetyöskentelyjen kokeiluja tehtiin varhaiskasvatukseen arjessa sekä koulussa lasten ja nuorten kanssa. Taidetyöskentelyistä pääsivät nauttimaan myös työkaverit kehittämisspäivissä tai osana työhyvinvointia. Lisäksi kehittämistehtävissä tarkasteltiin teemoja, kuten yhteisöllisyyden vahvistamista tai sitä, miten arvostus voisi näkyä enemmän lasten ja aikuisten arjessa. Näistä kuvauksista välittyi, miten monin eri tavoin arvostusta arkeen -ajatus toteutui työyhteisöissä, lapsiryhmissä, koululuokissa ja työhyvinvointitoiminnassa.

TAIDETYÖSKENTELYJEN KOKEILUJA VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa kehittämistöitä tekivät **Ave, Paula, Piia, Anneli, Susana, Mira** ja **Riina**. He kokeilivat koulutuksessa opittuja taidetyöskentelymenetelmiä omissa lapsiryhmissään eri-ikäisten lasten kanssa.

Ave kokeili korttityöskentelyä (ks. Liite) pahvipaloja käyttämällä ja lapset innostuivat maalaamaan syksyisiä värejä luontoretken päätteeksi. Muutama viikko myöhemmin palattiin uudestaan töiden pariin. Lapsia ohjattiin etsimään omasta ja toisten töistä pienen kehyksen avulla kiinnostavia yksityiskohtia, sekä miettimään millainen kuva parhaiten kuvailee jokaisen lapsen taideteosta. Syntyi hyvää keskustelua ja todettiin, että voimme nähdä asioita eri tavalla ja olla kuitenkin ystäviä.

Paula kokeili lapsiryhmässään myös korttityöskentelyä (ks. Liite) ja yhdisti työskentelyyn yhteisen metsätretken. Tavoitteena oli havainnoida syksyistä luontoa ja tehdä maalaamalla teos, jossa näkyvät syksyiset värit. Tavoitteena oli myös soveltaa ja harjoitella arvostuskierrosta lapsiryhmässä. Tarkoitus on myös ottaa jatkossa arvostuskierros lapsiryhmässä osaksi jokaista taidetyöskentelyä.

Syksyinen luonto innosti **Piia** kokeilemaan lasten kanssa telan käyttöä ja lehtien maalaamista. Lapsista oli yllätyksellistä, miten lehtien kuvat ilmestyivät paperille. Myös Anneli kokeili korttityöskentelyä 3-5-vuotiaiden lasten kanssa. Toimintaan virittäytyminen tapahtui syksyn luontoretkellä otettujen kuvien avulla.

Paula kokeili kimono -tekniikkaa (ks. Liite), kun lapsiryhmän projektissa seikkaileville muumeille oli tarpeen tehdä uusia vaatteita. Paula kuvaili työskentelyä näin:

Jokainen lapsi sai kertoa, kenelle muumihahmoista haluaisi tehdä vaateen. Taidetyöskentely aloitettiin vesivärimaalauksella, lapset saivat valita kolmesta eri väristä haluamansa värit tai maalata käyttäen kaikkia kolmea väriä. Aikuinen oli tehnyt mallin (valkoinen vahva paperi) lapsen haluamasta muumivaatteesta. Lapset halusivat tehdä muumeille muun muassa Mammalle käsilaukun, Haisulille uuden turkin, Papan hatun, Hattivateille haalarin tai Niiskuneidille hameen. Lapset saivat asettaa aikuisen tekemän mallin haluamalleen kohdalle oman vesiväriyön päälle ja se piirrettiin lyijykynällä työhön. Aikuinen auttoi piirtämisessä tarvittaessa. Sitten työ leikattiin, myös tässä vaiheessa aikuinen auttoi tarvittaessa. Leikattu vaate liimattiin mustalle kartongille. Työt asetettiin ”pyykkinarulle” ryhmän oven viereen taidenäyttelyksi, näin työt olivat esillä vanhemmille sekä päiväkodin muille ryhmille ja aikuisille.

Susana kokeili Arabeski -työskentelyä (ks. liite) omassa lapsiryhmässään. Tavoitteena oli taidetekniikalla rohkaista lapsia, jotka eivät halua puhua tai oppia suomen kieltä. Taiteen kautta lapsi voi ilmaista itseään vapaasti.

Mira puolestaan toteutti ryhmän yhteisenä projektina ötökkäseinän, jossa eri kuvallisen ilmaisen tekniikoita hyödyntäen toteutettiin taustapaperien maalaus ja ötökoiden tekemisessä hyödynnettiin Klassikkotyö Omenan tekniikkaa (ks. Liite). Seinän valmistuttua katsottiin yhteistä tuotosta ja tuotiin erilaisia yksityiskohtia esiin: Mistä minä pidän? Mikä yksityiskohta on kiinnostava?

Taidetyöskentelyjen kokeilujen lisäksi Kohtaamistaiteen toimintaperiaatteita sovellettiin omissa lapsiryhmissä. **Riina** toteutti monipuolisen Lumikki-leikkiprojektin, jossa yhteinen leikkiseikkailu huipentui myrkyömenoiden tekemiseen Kohtaamistaiteen työskentelyn Klassikkotyö Omenan mallin (ks. Liite) mukaisesti.

KOHTAAMISTAIDETTA KOULULAISILLE JA NUORILLE

Kohtaamistaitteen soveltamista koululaisille ja nuorille toteuttivat **Henna, Nuran, Eva, Semisa** ja **Silja** omassa kehittämistehtävässään omilla työpaikoillaan.

Kohtaamistaitteen toimintaperiaatteiden soveltamista kokeili **Henna** Luovan pädeilyn kautta. Vaiheittainen eteneminen, luova työskentelytapa ja lopputuloksen arvostava tarkastelu toimi loistavasti myös padin kanssa työskentelyyn.

Nuran ohjasi iltapäiväkerholaisille käsi -piirustustyön. Piirustushetki aloitettiin kysymällä mitä hyvää lasten kädet ovat sinä päivänä tehneet. Lisäksi musiikin mukaan tehtiin yhteinen käsien tanssi. Käsien piirtämisen ja värittämisen jälkeen käytiin yhteinen arvostuskierros piirissä maton päällä positiivisten adjektiivien avulla.

Eva käytti ”Mielenkiintoiset ympyrät” työssään ornamenttikuvia virittäytymisessä koululaisten ryhmässä. Eva kuvaa työskentelyn ohjeistusta seuraavasti:

Annoin jokaiselle lapselle valkoisen paperin, muovisen ympyrän, lyijykynän, puukynät ja tussit. Kerroin lapsille: ”Paperille voit piirtää ensin ympyrän. Seuraavaksi voit piirtää toisen ympyrän, joka jostain kohtaa menee ensimmäisen ympyrän päälle, joko paljon tai vähän. Tämän jälkeen vielä voit piirtää kolmannen ympyrän, joka menee hiukan tai paljon molempien edellisten ympyröiden päälle. Ja vielä voit piirtää neljännen ympyrän, joka myös menee kahden tai kolmen edellisen ympyrän päälle. Tämän jälkeen voit alkaa värittää tai koristella päällekkäin meneviä ympyrän kohtia. Seuraavaksi voit värittää tai koristella ympyröiden muita kohtia. Lopuksi voit myös värittää tai koristella ympyröiden ulkopuolelta.”

Semisa kokeili ”Värikkäät peltotilkut” -työskentelyä yläasteikäisten nuorten kanssa. Tavoitteena oli oppilaiden keskinäisen arvostuksen lisääminen, oppilaiden henkilökohtaisten vahvuuksien tunnistaminen ja palautteen antaminen sekä vastaanottaminen Kohtaamistaitteen menetelmien ja periaatteiden avulla.

Kun oppilaiden peltotilkut olivat valmiita, niin oppilaat siirrettiin pienryhmiin, jossa he antoivat palautetta toisilleen peltotilkusta. Palautteessa oppilaita autettiin, että voivat esim. kehua värivalintoja, kokonaisuutta tai viivoja Kohtaamistaitteen arvostuskierroksen periaatteiden mukaisesti. Tämä ensimmäinen arvostuskierros oli kuitenkin vain porras ja harjoite, josta siirryttiin eteenpäin. Kun oppilaat olivat keskittyneitä ja harjoitelleet hyvän palautteen antamista, niin pienryhmissä jatkettiin toisten kehumista ja hyvän palautteen antamista. Tämä tapahtui edelleen samoissa pienryhmissä, jossa vuorotellen yhdelle oppilaalle kaksi muuta kertoivat asioita, joista häntä haluavat kehua ja antaa hyvää palautetta. Kehujen kohteena oleva oppilas kirjoitti asioita ylös työnsä toiselle puolelle. Kehujen ja hyvän palautteen avuksi oppilaat saivat listan piirteistä ja vahvuuksista. Oppilaita kehoitettiin myös välttämään sanoja, kuten kiva tai mukava, tai jos niitä käytti, niin antaa palautteessa esimerkkejä, että miksi.

Oli mukava nähdä, että miten luokka, jossa on välillä suuriakin vaikeuksia keskittyä annettuihin tehtäviin, keskittyi Värikkäiden peltotilkujen tekemiseen. Toimi hienosti virittäytymisenä ja opiskelutila saatiin hyvin rauhalliseksi ja oppilaat keskittyneiksi tekemiseen. Kahden oppitunnin työskentelyn jälkeen oli mukava nähdä oppilaita yhtenä hymynä. Workshop eteni virittäytymi-

sestä ja keskittymisestä kohti henkilökohtaista vahvuuspalautetta. Oppilaille selkeästi oli hyvin merkityksellistä, että he kuulevat toisten oppilaiden sanomana hyviä asioita heistä. Palaute oppilailta tuntien jälkeen oli erittäin hyvää. Yksi oppilas kertoi, että hän hymyili koko workshopin loppuosan, koska oli niin kiva kuulla muiden sanovan kivoja asioita.

Silja liitti Kohtaamistaitteen taidemenetelmiä opetuksessaan tunteiden ilmaisemiseen ja nimeämiseen. Ryhmässä pohdittiin miten eri tunteita voisi käsitellä ja kuvata väreillä sekä muodoilla. Esimerkkinä käytettiin kimono -työn märkää märeille -tekniikkaa ja arabeski –tekniikkaa (ks. Liite).

TYÖYHTEISÖN HYVINVOINNIN TUKEMISTA

Työyhteisön hyvinvointia kehittivät **Marika ja Mirva, Merena, Saara, Sanna, Taru, Anneli** sekä **Enni** omissa kehittämistöissään. Työyhteisön hyvinvoinnin tukemiseen löytyi koulutuksen taidetyöskentelyistä selkeä suosikki, joka oli käytössä useammassakin kehittämistyössä. Korttityöskentelyä (ks. Liite) kokeiltiin varhaiskasvatuksen työyhteisöissä ja perhepäivähoitajien kokoontumisessa ja se sai monessa ryhmässä innostuneen vastaanoton. Lisäksi työyhteisöihin liittyvissä kehittämistehtävissä käytettiin myös muita kvalifikaation ilmaisun menetelmiä.

Marika ja Mirva kokeilivat menetelmää työhyvinvointi-illassa ja he kuvaavat työskentelyä seuraavasti:

Rinnakkain saman pöydän ääressä työskennellessä tuli jaettua myös arkisiin töihin liittyviä kokemuksia, ajatuksia ja ideoita, annettiin ja saatiin vertaistukea luontevalla tavalla siinä työskentelyn ja omaan työskentelyyn keskittymisen lomassa. Vertaistuellisen yhteisöllisyyden lisääntyminen tukisi mainiosti tässä välillä aika yksinäisessä työssä jaksamista ja lisäisi hyvinvointia, etenkin jos ympärillä ei ole fyysistä tiivistä työyhteisöä ja kokisimme tällaisten Kohtaamistaitteen periaatteisiin perustuvien taidetyöpajojen olevan siihen hyvä keino.

Yhdessä tekemisen voima nousi esiin korttityöskentelyn kokeilujen kuvauksissa ja myös mahdollisuus tutustua työkavereihin aivan uudella tavalla.

Kokoontuminen yhteen työajan ulkopuolella ilman vastuuta lapsista jakamaan arkea ja voimaantumaa yhdessä sekä nauttimaan luovasta ilmaisusta voisi lisätä tärkeää hyvinvointia tukevaa yhteisöllisyyttä yhdistyksessä. Arkipäiväisistä kohtaamisista poiketen nytkin työpajassa huomattiin, miten tutuista työkavereista tuli esiin ihan uusia positiivisia piirteitä ja on helpompi nähdä heidät nyt eri lailla. Työpajaan osallistuneet kertoivat kokeneensa taiteilun miellyttävänä kokemuksena ja mukavana sekä saaneensa intoa kokeilla tekniikkaa lasten kanssa. Palautteen kuuleminen arvostuskierroksella oli tuntunut heistä myös hyvältä eikä arvostavan palautteen antaminen ollut tuntunut vaikealta.

Merena käytti myös korttityöskentelyä oman työyhteisönsä hyvinvointia tukevassa toiminnassa. Työskentely koettiin mukavana ja osallistujat kertoivat rentoutuneensa ja olevansa tyytyväisiä iltaan. He tunsivat myös ylpeyttä töistään ja ihmettelivät, miten arvostuspiirillä oli niin suuri henkinen vaikutus. Myös **Saara** tuki työyhteisönsä hyvinvointia korttimaalausta hyödyntämällä. Yhteinen taidetyöskentely toi mukavan hengähdys hetken arkeen.

Sanna hyödynsi korttityöskentelyä ja syksyisen luonnon värejä omassa työyhteisön hyvinvointia tukevasa taidetyöskentelyssä. Työskentelyssä maalattiin pullopeiteväreillä ja muovikorteilla lehdissä näkyviä syksyn värejä. Työskentelyä ohjasi kysymys: Minkä värinen syksy on sisälläsi? Täsmääkö väri ulkona loistavaan väri-maailmaan? Työskentely oli innostavaa ja osallistujille tuli ”flow” ja tunne, että pitäisi useamminkin maalata.

Tarun työyhteisön kehittämiskokeilussa kokeiltiin käsi -piirustusta ajatuksella, mitä hyvää kädet ovat tänään tehneet. Tavoitteena oli toteuttaa päiväkodin henkilökunnalle työhyvinvointituokio, jossa päästään hetkeksi irtautumaan arjesta ja nauttimaan kuvataiteen tekemisestä ja positiivisista ajatuksista, mutta tuokiosta voi saada myös työkaluja omassa työssä hyödynnettäväksi.

Myös **Anneli** kokeili käsi -piirustusta varhaiskasvatyöyksikön kehittämispäivässä. Tehtävä toteutettiin tiimeittäin ja kun työt oli saatu valmiiksi, arvostuskierroksella jokaisen työtä katsottiin vuorollaan ja toiset kertoivat omin sanoin tai adjektiivilistaa apuna käyttäen, mitä he kyseisessä työssä arvostavat. Työskentely koettiin rentouttavana sekä pysäyttävänä ja piirtämisen aikana ei ollut tullut mieleen, että ei osaisi piirtää.

Enni kehitti päiväkodin kahvihuoneeseen Yhteistä hyvää -yhteisötaideteoksen, johon jokainen sai halutessaan osallistua:

Kahvihuoneen seinälle oli laitettu iso tervapaperi, jonka ääreen jokainen sai käydä hetkeksi pysähtymässä työpäivän aikana. Jokainen sai valita haluamansa mietelauseen valmiiksi leikatusta mietelauseista, sellaisen mikä juuri sinä päivänä puhutteli ja minkä halusi jakaa myös muille. Sen jälkeen sai piirtää jotakin mitä mietelauseesta tulee mieleen yhteiseen paperiin, joko oman asian tai jatkaa toisen tekemää. Mietelause liimattiin osaksi piirustusta. Työskentelystä sai jättää lopuksi myös palautetta palautelaatikkoon. Viimeisenä oli arvostuskierros, jossa halutessaan sai käydä pysähtymässä työn ääreen ja kirjoittamassa sydämen muotoiselle post-it -lapulle mitä työstä tulee mieleen. Apuna oli myös adjektiivilista. Paperi oli seinällä kaksi viikkoa, jotta kaikki ehtivät käydä rauhassa piirtämässä.

YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMISTA

Sari, Niina ja Hanna sekä **Matilda ja Julia** nostivat yhteisöllisyyden vahvistamisen teemaksi omissa kehittämistehtävissään. Yhteisöllisyyden tukeminen näyttäytyi niin lasten, huoltajien kuin myös työyhteisön jäsenten arjessa varhaiskasvatuksessa ja koulussa eri tavoin.

Sari, Niina ja Hanna toteuttivat yhteisöllisen pihajuhlan, jossa perheet, lapset ja henkilökunta pääsivät kohtaamaan uudenlaisen tekemisen äärellä. Pihajuhlan yhtenä toimintapisteinä oli korttityöskentely (ks. liite)

Tavoitteena oli pyrkiä lisäämään perheiden ja lasten osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta henkilökunnan sekä vanhempien kanssa. Tavoitteena oli myös vanhemman ja lapsen positiivisen vuorovaikutuksen lisääminen. Meillä on monikulttuurinen päiväkotikiitos sekä henkilökunta, joten perheet ja lapset tarvitsevat paljon tukea.

Toiminta tapahtui ulkona. Levitimme isot paperit penkkien päälle. Maaleina käytimme pullovärejä, jotka olimme laittaneet lautasille paperien viereen. Ohjeet pisteessä olivat kuvitettuna ja ohjaajat olivat apuna vieressä tekemisessä. Vanhemmat tulivat lastensa kanssa pisteelle ja ohjeistimme heitä ottamaan mieleisen yhteisen taidekuvan. Vanhemmat ja lapsen valitsivat

kortissa olevia värisävyjä. Me autoimme heitä lisäkysymyksillä kuvan tunnelmasta ja mitä tunteita se ehkä herätti. Valmiit taideteokset ripustimme esille aidoille ja he saivat ottaa kuvia teosten edessä.

Maalauspuiste oli todella suosittu perheiden keskuudessa ja vanhemmat osallistuivat aktiivisesti. Kaikkien vanhempien ja lasten kanssa ei ollut vielä yhteistä kieltä, mutta taide ja yhdessä tekeminen yhdisti. Juhlassa oli paljon iloa ja naurua sekä taiteen tekemisen riemua. Taiteen tekemisen lomassa vanhemmat nauttivat jutteluhetkistä henkilökunnan kanssa.

Yhteisöllisyyttä lisättiin myös tukemalla kahden eri luokan yhteistyötä Kohtaamistaide -työskentelyn avulla. **Matilda** toteutti kimono -työskentelystä (ks. Liite) kivan pipo-sovelluksen:

Aikuiset laittoivat pöytäryhmät valmiiksi vesiväreineen ja papereineen. Kaikki oli siis valmiina taidetyöskentelyyn, kun lapset saapuivat tilaan. Istuimme yhdessä lattialla ja pohdimme, mitä kaikkea on hyvä olla päällä, kun on kylmä. Päädyimme lopulta pipoon. Katsoimme yhdessä lattialle levitettyjä pipoja ja pohdimme pipon ominaisuuksia. Ryhmät jaettiin tämän jälkeen arpomalla niin, että ryhmissä oli sekä eskareita että ykkösiä.

Aloitimme työskentelyn opettajan kertoessa vesiväriytyöskentelystä. Ensin jokainen valmisti "kankaan" pipoonsa maalaamalla A3-paperi kauttaaltaan haluamallaan vesiväreillä. Tämän jälkeen jokaiseen ryhmään jaettiin valmis pipon kaava. Jokainen piirsi pipon kaavan avulla. Tämän jälkeen pipoa sai koristella haluamallaan tavalla. Pipo leikattiin irti ja "loppukangas" annettiin lahjana pöydässä seuraavalle. "Lahjakankaasta" jokainen valmisti omaan pipoonsa tupsut. Tämän jälkeen kaikki työt kiinnitettiin taululle ja niitä ihasteltiin yhdessä. Aikuinen kysyi, miltä pipot näyttävät? Miltä tuntui, kun antoi lahjan? Miltä tuntui, kun sai lahjan? Pipot laitettiin vielä esille koulumme ruokalaan.

Yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa myös kiinnittämällä huomiota tilojen viihtyisyyteen ja esteettisyyteen. **Juulia** lisäsi yhteisöllisyyttä muokkaamalla päiväkodin toimistohuonetta viihtyisämmäksi:

Toimistohuone oli sekainen, kopiokone valtasi dinosauruksen verran tilaa, lippua ja lappua pyöri pöydällä, hyllylle kertyneenä yhtä ja toista rikkinäisestä videotykistä kaiken maailman kansioon, höystettynä muutamalla tyhjällä ruukulla, taululla ja sekalaisella tuoksukynttiläkimaralla... Tarvitsimme tilan, jonne tekisi mieli istahtaa vaikka yksin kaikessa (10 minuutin) rauhassa tauolle ja mikä jottei viihtyisässä tilassa olisi antoisampi kokousta, kokoontua, viettää tiimikeskusteluita tai käydä kasvatustilaisuuksia vanhempien kanssa.

Aikaa toimistotilan muuttamiseen kului ehkä tunti, yhtäkään uutta tavaraa ei tarvinnut hankkia, kustannukset 0 euroa. Turhat asiat pois, tilalle selkeät, tyhjat pinnat, paikat mahdollisille kertyville asioille, kuten tiedotteille ja tulosteille, pari viherkasvia hyllyn päälle, seinälle luontokuvia, kehykseen kuva lapsesta heinikossa. Muutos ei jäänyt työyhteisössä huomaamatta ja "uudessa" tilassa on tapahtunut juuri sitä kaikkea, mitä toivoin ja tavoittelin ja arvostus saattaa lukea tämänkin huoneen seinässä salaisilla näkymättömillä kirjaimilla, silti niin, että sen tuntee, jos vähänkään on aistit avoimena.

ARVOSTUKSEN HARJOITTELUA

Niina, Anni, Magdalena, Maria, nimimerkki **lastenhoitaja, Riina** ja **Juulia** tarttuivat arvostuksen teemaan omissa työyhteisöissään. Kehittämistehtävissä keskityttiin vahvasti arvostuksen lisäämiseen omassa ja lasten arjessa.

Niina hyödynsi arvostuskierrosta kaikkiin töihin, joita lapset olivat syksyn aikana ryhmässä tehneet. Menetelmänä käytettiin kehystä, jonka avulla piti valita jokaisen työstä paras kohta.

Pidin lapsille taidenäyttelyyn. Ihastelimme lasten kanssa töitä, joita he olivat tehneet kaudella tähän mennessä. Lapset hienosti arvostivat toistensa töitä. Lopuksi siirryimme pöydän ääreen, jossa oli työt, jotka lapset ja minä arvostimme kehysten avulla. Arvostimme työt yksi kerrallaan ja lapset osasivatkin pääasiassa antaa hienoja kehuja toistensa töistä.

Anni suunnitteli kokonaisuuden, jossa Kohtaamistaiteella ja arvostuksella on tärkeä rooli osana turva- ja tunnetaitoryhmän toiminnan suunnitelmaa. Arvostuksen avulla on tarkoitus oppia huomaamaan ja tiedostamaan omia hyviä puolia itsessä ja kavereissa.

Magdalena hyödynsi arvostuksen harjoittelua luonnonmateriaaleista tehtyjen omakuvien tarkastelussa.

Kohtaamistaiteen avulla lapset oppivat arvostamaan muiden työtä, huomaamaan, että riippumatta siitä, miltä teos näyttää, se on arvokas sellaisenaan ja että jokaisessa työssä on aina kauneutta.

Maria lisäsi arvostusta arkeen toteuttamalla ison puun ruokasaliin ja toimintamalli lähti leviämään myös muihin ryhmiin:

Olemme tehneet ruokasaliimme ison puun. Puuhun lisäillään lehtiä, lintuja, sydämiä, oravia, miten kukakin haluaa itseään ilmaista ja minkä muodon tai eläimen kokee sillä hetkellä omaksi. Aina kun huomaa jonkun hyvän/kauniin/ihanan asian toisessa ihmisessä, puuhun tulee yksi elementti lisää. Askarteluvälineet ovat tähän koko ajan saatavilla. Tämä tuo paljon iloa koko porukalle päivittäin! Runsastamme puuta aina kauden loppuun asti ja kauden lopussa pidämme puun alla juhlat omille vahvuuksillemme!

Tämä idea on alkanut rantautumaan jo naapuriryhmiimmekin mikä on ollut tosi innostavaa ja ihanaa huomata. Myös me ryhmän kasvattajat olemme pohtineet paljon, miksi toiselle onkin niin hankala sanoa mukavia asioita, joita huomaa toisessa, vaikkapa jonkun toimintatavassa tiettyssä tilanteessa tai tavassa esimerkiksi puhua lapselle. Olemme päättäneet yhdessä alkaa kertomaan toisillemme aina ääneen nämä asiat. Ja täytyy sanoa, että on se näin aikuisenakin mukava kuulla kivoja asioita itsestään.

Tärkeää on myös muistaa, että arvostus ei ole vain isompien lasten oikeus. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä voidaan upeasti hyödyntää arvostuksen harjoittelua kuten nimimerkki **lastenhoitajan** toteuttamassa kehittämistehtävässä oivallisesti osoitettiin.

Olen tehnyt alle kolmevuotiaiden ryhmässä pienten kanssa rauhassa kaksin kuulamaalauksella isänpäiväkortit. Jokaisen työn jälkeen olemme jo ihastelleet taidetta. Taputtaneet ja hurranneet. Kun kaikki ryhmän lapset saivat taideteoksesta tehtyä, kokoonuimme pienryhmissä (6lasta/ryhmä) ihastelemaan vielä kunkin omaa työtä. Lapsi pääsi aikuisen syliin työnsä kanssa ja työ näytettiin muille. Muut (lapset ja aikuiset) hurrasivat, taputtivat ja aikuiset sanallistivat työtä (Upeaa! Hienoa! Kaunista! Voi, kun olet ollut taitava!). Näytettiin ilmein ja elein, kuinka toisen työ on upea! Lopuksi työt laitettiin vielä kauniisti esille ryhmätilaan.

Riina halusi omassa kehittämistehtävässään tuoda viihtyisillä tiloilla ja omalla toiminnallaan arvostusta enemmän neljännen luokan arkeen ja kokeilla luokan kanssa erilaisia taidetyöskentelyjä:

Kuvataidetuoneilla on soitettu syksyn aikana tunnin aiheeseen liittyvää musiikkia taustalla, kun oppilaat ovat syventyneet työhön. Ajan antaminen on auttanut myös aiemmin vauhdilla tehneitä oppilaita rauhoittumaan työhön. ... Olen pyrkinyt saamaan luokkaan ja käytävälle taiteen kautta viihtyisämpää ja siistimpää tilaa sekä oppilaille että aikuisille. Olen yrittänyt saada rauhallista, värikästä, inspiroivaa ja mukavaa tilaa oppia, innostua ja unelmoia.

Omassa toiminnassa olen huomannut, että olen ottanut arvostusta arkeen myös vapaa-ajalla, tai tilanteissa, jotka eivät liity taiteeseen. ... Työssä olen kehnut työkavereita heidän omissa jutuissaan ja työasioissa. Olen kehnut kurssin jälkeen enemmän ja rohkeammin mitä aiemmin. Ehkä myös esteettisyydestä on tullut tärkeämpi osa kuvataidetta ja muita koulutöitä.

Arvostusta arkeen kehittämistöiden kautta tuli näkyväksi, miten monella eri tavalla voidaan luoda arvostavaa vuorovaikutusta. Toiminnan ei tarvitse olla suurta vaan pienillä asioilla ja sanoilla on suuri merkitys. Juulia tekstissä kiteytyy se, mitä arvostuksen arjessa tulisi olla:

Ystävällinen puhe on usein valinta. Saman asian voi esittää niin monella tavalla. Inhimillistä hän se on, jos muotoilu ei aina niin kaunista olekaan, pinnan kiristyessä, väsymyksen yllättäessä, kuorman painaessa. Mutta aina kun mahdollista, kannattaa vaalia positiivisia lauseita. Ohjeita ja kannustusta alituisten kieltojen sekaan. Muistuttaa, että on ihan ok olla just se mikä on ja tähän hetkeen riittävä sellaisena kuin nyt on. Ei ole lasten syy, jos sijaista ei saavu, keli vaati kurikset, yksi piileskelee aamupalapöydän alla, toinen ikävöi mummiaan ja kolmannen kuppi keikahtaa nurin. Mikä kaikki tänään kuitenkin on mahdollista? Hei, ihanaa, olen terve ja täällä teidän kanssa tänään. Mitähän me keksitään, kun ollaan pihalla. Voisimmeko leikkiä taas Piipolan vaaria? Ja kun työkaveri huikkaa ovensuusta, pärjäätkö, voi kiittää kysymästä ja todeta, että just nyt kyllä ja varsinkin, koska tiedän, että saan apua, jos huikkaan. Arvostusta arjessa.

LOPUKSI

Virtaa Kohtaamistaiteesta –koulutus päättyi koulutuspäivään, jossa kokoonnuttiin jakamaan kehittämistehtävien kokemuksia ja saatiin vielä kerran nauttia yhteisestä taidetyöskentelystä. Tunnelma oli juhlava ja vähän haikeakin. Viimeisenä päivänä kaikki koulutuksen aikana syntyneet taideteokset koottiin yhteiseen taidenäyttelyyn, jossa teoksia voitiin ihastella ja tarkastella arvostavasti sekä yhdessä iloiten. Ryhmään oli muodostunut vahva yhteisöllinen ja arvostava tunnelma, vaikka koulutuksen aikana oli kokoonnuttu kahdessa eri ryhmässä ja taidetyöpajapäiviä oli koulutuksen aikana verkkotapaamisten lisäksi ainoastaan kolme.

Ryhmän yhteisöllisyyttä vahvistivat taidetyöskentelyt, jotka synnyttivät koulutusryhmään eri tapaamiskerroilla oman erityisen tunnelmansa. Toisille ennestään vieraat osallistujat tulivat taiteen tekemisen äärellä tutummiksi ja yhteistoiminta helpottui. Kohtaamistaiteen taidetyöskentely periaatteineen loi koulutukseen sellaista arvostavan oppimisen ilmapiiriä, jossa jokaisen oli hyvä olla. Tätä myös kehittämistehtävät osallistujien työpaikoilla edistivät.

Tämän julkaisun kautta on pyritty tuomaan esille pieniä välähdyksiä koulutuksen annista ja niistä yhdessä kehitetyistä ajatuksista, joita arvostavan vuorovaikutuksen teeman ja Kohtaamistaiteen äärellä syntyi. Koulutus vahvisti näkemyksiä siitä, että Kohtaamistaiteen menetelmänä tarjoaa monia mahdollisuuksia hyvinvoinnin tukemiseen koulun ja varhaiskasvatuksen arjessa. Ei tarvitse olla taiteilija tai Kohtaamistaiteen osaaja, että voi luoda taiteen avulla arvostusta arkeen.

Heen Lee

Lähteet

Ahava, R. & Vuorio, S. 2014. Virittäytyminen ryhmään ja taidetyöskentelyyn. Julkaisussa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle, 44-47. Laurea Julkaisut 22.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-332-6>

Aholainen, M., Jäntti, S., Tammela, A. & Tanskanen, J. 2021. Miten taide vaikuttaa? Kulttuurisia näkökulmia hyvinvointiin ja terveyteen. Suomen Lääkärilehti, 76(9), 564-568.

Ahos, R. & Pusa, T. 2014. Valossa ja varjossa – Kohtaamistaiteen etiikasta. Julkaisussa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle, 16-19. Laurea Julkaisut 22.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-332-6>

Fancourt, D. & Finn, S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe (Health Evidence Network (HEN) synthesis report 67).

Hastrup, A.; Pelkonen, M. & Varonen P. 2021. Koronaepidemian vaikutukset lapsiperheiden sosiaalipalveluihin – pulmia ja ratkaisuehdotuksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Tutkimuksesta tiiviisti 43/2021. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-699-2>

Holmikari, J. 2017. Kohtaamistaiteen perusteet. Opetusmateriaali Kohtaamistaiteen ohjaajakoulutus.

Huhtinen-Hildén, L. & Isola, A.-M. 2019. Luova ryhmätoiminta lisää hyvinvointia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Tutkimuksesta tiiviisti 13/2019. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-329-8>

Huhtinen-Hildén, L. & Karjalainen, A. L. 2019. Luova toiminta siltana itseen, toisiin ja osallisuuteen. Teoksessa Karjalainen, A. L. (toim.) Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. PS-kustannus.

Karjalainen, A. L. (toim.). 2019. Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. PS-kustannus.

Känkänen, P. 2021. Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.12.2021. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/kulttuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat>

Leinonen, A. & Koistinen, K. 2014. Taidetyöskentelyn ohjaaminen. Julkaisussa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle, 48-53. Laurea Julkaisut 22. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-332-6>

Niiniö, H. 2014. Tavoitteellisuus ja työnohjaus Kohtaamistaiteessa. Julkaisussa Pusa, T. (toim.) 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle, 20-23. Laurea Julkaisut 22. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-332-6>

OAJ. 2021. OAJ:n tilannekuvakysely korona-ajan kokemuksista. Touko-kesä 2021. Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Viitattu 10.1.2023. <https://www.slideshare.net/oajry/tilannekuvakysely-kevt-2021-tulokset>

Oshiro, T. & Uno, M. 2018. Effects of Clinica Art on mental activity. Julkaisussa Hagino H., Niiniö H. & Putkonen P. (toim.) 2018. New ways of promoting mental well-being and cognitive functions. Laurea Julkaisut 105. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-509-2>

Pusa, T. (toim.) 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea Julkaisut 22. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-332-6>

Pusa, T. (toim.) 2010. Kohtaamisen iloa! Active Art-pilotoinnista Kohtaamistaide-erikoistumisopintoihin. Edita Prima Oy, Helsinki.

Ruokonen, I. 2022. Ilmaisun monet muodot varhaislapsuuden kokonaisvaltaisessa pedagogiikassa. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.) 2022. Ilmaisun ilo. Käsikirja 0-8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. PS-kustannus.

Taikusydan. 2019, päivitetty 2021. Viitattu 30.11.2022. <https://taikusydan.turkuamk.fi/uutiset/maailman-terveysjarjesto-whon-raportti-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksista/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Uudista asiakastyötä luovasti ja leikkisästi. Viitattu 30.11.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/uudista-asiakastyota-luovasti-ja-leikkisasti>

Valtioneuvosto. 2021. Lapset, nuoret ja koronakriisi Lapsistrategian koronatöryhmän arvio ja esitykset lapsen oikeuksien toteuttamiseksi. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-674-7>

Wennberg, M., Luukkonen, T. & Haila, K. 2020. Sosiaalihuollon ja lastensuojelun kantokyky koronakriisin aikana. Haastavat tekijät ja uudet ratkaisukeinot kriisistä selviämiseksi. Itlan raportit ja selvitykset 2020:1. <https://itla.fi/selvitys-sosiaalihuollon-ja-lastensuojelun-kantokyky-koronakriisin-aikana-haastavat-tekijat-ja-uudet-ratkaisukeinot-kriisista-selviamiseksi/>

Voutilainen, R. 2014. Moniaistisuus Kohtaamistaiteessa. Julkaisussa Pusa, T. (toim.) 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle, 38-41. Laurea Julkaisut 22. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-332-6>

Liite: Viisi taidetyöpajojen taidetyöskentelyohjetta

KLASSIKKOTYÖ OMENA

Tarvikkeet:

- paksuhkoa paperia
- öljypastelliliidut esim. Carand´ache
- talkkia
- hammastikku
- sakset
- liimaa
- värikköitä taustapapereita
- lyijykynä
- omenat virittäytymiseen

VIRITTÄYTYMINEN

Virittäytyminen osa 1: Öljypastelliliituihin tutustuminen

Harjoitellaan ensin öljypastelliliidun käyttämistä ja kokeillaan tehdä erilaisia viivoja paperille.

Miltä näyttää:

- nopea viiva?
- hitaasti tehty viiva?
- Miten paksun viivan saan liidulla aikaan?
- Miten ohuen viivan voit tehdä?
- Millainen viiva tulee kun painat oikein kevyesti?
- Millainen viiva tulee kun painat oikein kovasti?

Harjoitellaan myös öljypastelliliidun kerroksittaista käyttöä ja valkoisen värin hyödyntämistä värisävyjen luomisessa.

Virittäytyminen osa 2: Omena tutustuminen

Pöydälle on aseteltu jokaiselle omena. Tutkitaan ensin omenaa ja mietitään minkä makuinen se voisi olla.

Halukkaat saavat myös maistaa omenaa.

Taidetyöskentelyn vaiheistus

Muoto ja maku

Valitaan kaksi väriä, joilla lähdetään tekemään omenan muotoa ja ensimmäistä värikerrosta. Kerrotaan että tämä on työn ensimmäinen vaihe, jonka jälkeen työtä jatketaan. Nyt ei kiinnitetä huomioita vielä yksityiskohtiin, ainoastaan makuun ja mielikuviin. Osallistujia ohjeistetaan käyttämään väriä runsaasti painamalla, jotta saadaan aikaiseksi peittävä väripinta.

Pinnan hahmottaminen

Seuraavaksi tutkitaan omenaa tarkemmin. Miltä se tuntuu, millainen tunnelma omenasta syntyy. Tässä kohtaa saa valita, lähteekö työstämään realistisen näköistä omenaa vai syntyykö inspiraatio tehdä omenaa jollakin muilla väreillä. Tämän jälkeen tutkitaan pintaa yksityiskohtaisemmin ja valitaan maksimissa kolme väriä, joilla lähdetään pintaa työstämään. Kannustetaan värien peittävään käyttöön ja ajatuksena on peittää ensimmäinen väripinta valituilla uusilla väreillä.

Yksityiskohdat esiin

Tämän jälkeen palataan katsomaan omenaa. Millaisia yksityiskohtia siinä huomataan?

Seuraavaksi käyttöön otetaan hammastikku, jolla voi raaputtaa päällimmäistä, viimeksi tehtyä värikerrosta saaden näkyviin ensimmäisen värikerroksen värejä. Tikulla voi korostaa pinnan yksityiskohtia tai tehdä kuvioiteja. Jos raaputusjälki ei miellytä voi aina tehdä uusia värikerroksia työhön. Tässä vaiheessa työ on viimeistelyvaiheessa.

Pinnan viimeistely

Kun halutut yksityiskohdat ja kuvioinnit ovat valmiita ripotellaan valmiin työn päälle ohut talkkikerros

Kiillotus

Seuraavaksi nenäliinalla pyöriä liikkein hangaten talkki poistetaan työn pinnalta. Talkki kiillottaa työn pinnan ja saa värit hehkumaan

Työn esillepano

Lopuksi omena leikataan irti paperista

Sommittelu taustapaperille

Leikattu omena sommitellaan värillisiä papereita hyödyntäen valitulle taustapaperille. Sommitelussa vain mielikuvitus on rajana. Taustasta voi tehdä mikä muotoisen haluaa ja hyödyntää eri kokoisia ja värisiä papereita ja leikattuja tai revittyjä paloja.

Signeeraus

Työ signeerataan haluttuun kohtaan. Oma signeeraus voi olla vaikka keskellä työtä jos siinä on sille sopiva paikka.

Arvostuskierros

Ideota arvostukseen kootaan erilliseen koontiin myöhemmin.

KORTTITYÖSKENTELEY

Materiaalit:

- pullovärit
- akvarellipaperi 200 g
- kokeilupaperi
- muovikortti
- maalarinteippi
- taidekortteja virittäytymiseen

Virittäytyminen

Pohdi millaista virtaa koulutuksesta toivot ja millaisia odotuksia sinulla on koulutusta kohtaan. Tutki valikoimaa taidekortteista. Valitse niistä 1-3 ajatuksiasi parhaiten kuvastavaa korttia.

Tutki kuvia tarkemmin. Mitä värejä, muotoja ja rytmisiä löydät kuvista?

Taidetyöskentelyn vaiheistus

Työskentelyn aloitus

Löytyykö kuvista sellaisia värejä, joita voisit käyttää tulevassa työskentelyssä.? Valitse kolme väriä. Voit myös sekoittaa halutessasi värejä ja luoda uusia sävyjä.

Muovikorttikokeilut

Kokeile harjoituspaperille millaista erilaista jälkeä saat aikaiseksi muovikortilla. Miten värin määrä ja sen ohentaminen vaikuttaa jälkeen? Kokeile muovikortin käyttöä eri tavoin, Miltä näyttää kortin reunan käyttö? Saako kortilla tehtyä viivoja tai pisteitä?

Taidetyöskentelyä

Kokeilun jälkeen voit siirtyä tekemään varsinaista työtä. Voit palata tässä kohtaa valitsemiisi taidekortteihin ja niiden inspiroimana voita aloittaa työskentelyn

Työn viimeistely

Kuivata työ. Työn kuivumista voit nopeuttaa hiustenkuivaajalla. Työn kuivuttua irrota maalarinteippi. Näin saat työhösi kivat kehykset.

Signeeraus

Muista signeerata työ

Arvostuskierros

Ideoita arvostukseen kootaan erilliseen koontiin myöhemmin.

KIMONO

Tarvikkeet:

- vesivärit
- vesivärisiveltimiä, kaksi eri kokoa
- vesikippo
- akvarellipaperi 200-300g
- sapluuna
- lyijykynä
- sakset
- värillinen taustapaperi
- liimaa

Virittäytyminen

Tutustutaan kimonoiden kuviin ja erilaisiin kangastilkkuihin tai japanilaiseen kulttuuriin eri tavoin. Tarjotaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi vihreää teetä osallistujille. Taustalla voi olla japanilaista musiikkia soimassa.

Taidetyöskentelyn vaiheistus

Vesiväreihin tutustuminen

Kokeillaan vesivärien käyttöä harjoituspapereihin. Tarkastellaan minkä verran vettä ja väriä tarvitaan ja minkälaista jälkeä voi saada aikaan veden ja värin määrää vaihtelemalla. Harjoitellaan värien sekoittamista, kuinka erilaisia sävyjä saadaan keltaisista ja sinisistä, punaisesta ja sinisestä jne.

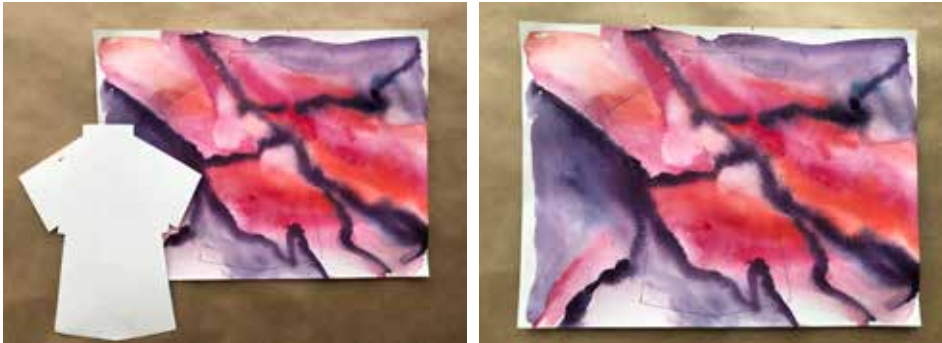
Kimonokankaan maalaaminen

Käytä isoa sivellintä ja valitse mieluinen väri sekä käytä runsaasti vettä saadaksesi aikaan vaalean värisävyyn. Aloita vaaleasta ja voit siirtyä tummempiin sävyihin halutessasi. Voit ottaa halutessasi käyttöön myös muita värisävyjä työn edetessä. Lopuksi voit maalata vahvempia värisävyjä ja erottuvampaa kuviointia työhösi.

Kimonoon ääri viivojen piirtäminen

Valitse paperilta sopiva kohta ja piirrä lyijykynällä kimonoon ääri viivat sapluunaa käyttäen.

Kimono yksityiskohtien tekeminen

Voit ottaa käyttöön pienemmän siveltimen ja tehdä maalauspintaan yksityiskohtia ja kuviointia.

Kimono leikkaaminen ja kiinnittäminen paperiin

Leikkaa kimono irti ja kiinnitä se liimalla taustapaperille. Vesiväreillä maalatusta yli jäävästä paperista voit antaa lahjan vieressä olevalle ja lahjaa voi käyttää työn viimeistelyyn haluamallaan tavalla. Signeeraa lopuksi työsi.

ARABESKI

Tarvikkeet:

- musta noin 30x30cm kartonki
- kultainen vedellä ohennettu akryylimaali
- kertakäyttölusikka
- astia maalille
- hiustenkuivaaja
- öljypastelliliidut

Kuvia erilaisista toistuvista kuvioinneista esim. lasitaiteesta, mosaiikeista ja ornamenteista virittäytymiseen

Virittäytyminen

Virittäydytään katsomalla kuvia erilaisista mosaiikeista ja ornamenteista. Valitaan kuvista itseä miellyttävä ja kerrotaan omasta valinnasta.

Taidetyöskentelyn vaiheistus

Kultamaalin valuttelu

Aseta haluamaasi kohtaan pieni määrä kultamaalia. Voit laittaa maalia myös halutessasi useampaan kohtaan.

Käännä ja kallistele paperia, niin että saat maalin valumaan paperilla.

Lisää paperille haluamasi määrä kultamaalia ja jatka paperin kääntelyä, kallistelua, liikuttelua, jotta saat kultamaalin paperilla liikkumaan ja risteämään yllätyksellisellä tavalla.

Väripintaa öljypastelliiduilla

Valitse mieluinen väri ja väritä valitsemasi kultamaalin rajaama kohta työstäsi. Valitse tämän jälkeen toinen väri jolla värität jonkun toisen kultamaalin rajaaman alueen. Voit yhdistellä värejä ja kokeilla liidun käyttämistä esimerkiksi voimakkuutta säädellen.

Jatka alueiden värittämistä erilaisia tapoja hyödyntämällä. Voit kääntää työtä eri suuntiin ja työn kaikkia alueita ei tarvitse värittää.

Valmiin työn signeeraus

Kun työ on mielestäsi saanut riittävästi värejä. Päätä työn lopullinen katsomissuunta ja signeeraa työ sen mukaisesti.

PAPERIGRAFIKKATYÖ

Tarvikkeet:

- kuvia erilaisista kukista
- mahdollisesti maljakko jossa oikeita kukkia
- taustalle soimaan kesäistä linnunlaulua jos kaiutin ja äänilähde saatavilla
- kokeilupaperi vesivärien kokeiluun
- ohuempi noin 120g paperi
- 2kpl 200g paperia
- lyijykynä
- vesivärit
- sivellin tai pensseli
- superlon-pala
- vesikippo
- mustetta ja pieni astia musteelle tarvittaessa
- hammastikku
- valokuvakehys
- sakset
- hiustenkuivaaja

Virittäytyminen

Tutustutaan kuvien kautta erilaisiin kukkiin ja pöydällä maljakossa voi olla myös oikeita, eri värisiä kukkia. Taustalle voi laittaa kuulumaan kesäistä linnunlaulua ja veden solinaa. Katsellaan kuvia kukista sekä kosketellaan ja haistellaan oikeita kukkia. Tutkitaan, löytyykö kuvista joku lempikukka ja kuvan voi ottaa itselleen työn seuraavaa vaihetta varten inspiraatioksi.

Taidetyöskentelyn vaiheistus

Vesiväreihin tutustuminen

Kokeillaan vesivärien käyttöä harjoituspapereihin. Kokeillaan, minkälaisia värisävyjä saadaan sekoittamalla esimerkiksi eri sinisen ja keltaisen sävyjä keskenään. Kokeillaan myös, miten saadaan vahvaa värisävyä käyttämällä vähemmän vettä. Värit kannattaa puhdistaa hyvin siveltimellä silloin kun haluaa vaihtaa värisävyä. Kokeilujen jälkeen vaihdetaan puhdas vesi ja puhdistetaan sivellin.

Kukan ääriviivojen piirtäminen

Piirretään ohuelle paperille lyijykynällä itselle mieluisan kukan ääriviivat.

Paperin rypistäminen

Kun ääriviivat on piirretty, paperi rypistetään ja avataan ja rypistetään useita kertoja uudelleen. Tarkoitus rypistämisessä on, että paperiin tulee paljon ryppyjä.

Työn kostuttaminen

Kun työssä on omasta mielestä tarpeeksi ryppyjä, paperi avataan pöydälle. Superlon-palalla lähdetään piirrettyä kukkaa kostuttamaan vedellä ääriviivojen sisäpuolelta.

Kukan täyttäminen värillä

Vedellä kostutettu kukka maalataan valituilla vesiväreillä ja eri värisävyillä. Kukan värit voivat olla mielikuvituksellisia tai muistuttaa virittytyksessä valittua kukkakuvaa. Värejä voi kokeilla ja käyttää rohkeasti.

Kukan painaminen

Otetaan paksumpi 200g paperi, joka painetaan vesivärillä maalatun kukan päälle. Paperia painetaan käsillä eri kohdista kevyesti kohtisuoraan. Riippuen veden määrästä ja värin vahvuudesta töiden värisävyistä tulee vahvempia tai hennompiä. Samasta paperista voi kokeilla painaa myös uuden työn tai tehdä täysin uuden kokeilun.

Kukan jatkotyöstäminen

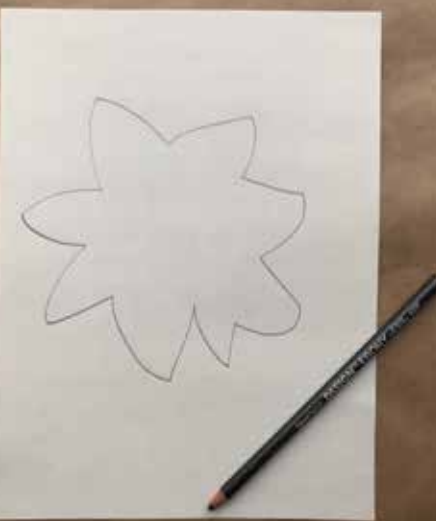
Painetuista kukista valitaan itselle mieleinen jatkotyöstämistä varten. Valittu työ kuivataan tarvittaessa hiustenkuivaajalla. Valokuvakehyksen avulla katsotaan mikä kohta on työstä sellainen, jonka haluaa työstä käyttää. Voi tarkastella mitä värejä, muotoja, sommittelua haluaa työstään valita. Kehyksen avulla piirretään lyijykynällä ääriviivat valitulle osalle työstä ja leikataan saksilla irti.

Musteella korostaminen

Musteella voi halutessaan korostaa työn yksityiskohtia. Hammastikkua käyttämällä voi saada aikaan erilaisia viivoja, pisteitä, pintaa tai muotoja. Tikkaa voi käyttää lappeellaan tai pystyssä ja sillä voi esimerkiksi korostaa jotakin yksityiskohtaa, ääriviivaa tai muotoa. Musteen käyttöä voi kokeilla ensin harjoituspaperille.

Työn signeeraus ja kehystäminen

Valmista työtä voi katsella eri suunnista ja päättää miten päin haluaa työnsä esille. Kun työn katselusuunta on valittu työn signeerauksen voi tehdä joko musteella tai lyijykynällä. Signeerauksen jälkeen työ laitetaan kehykseen.

ANU LEINONEN

Kirjoittajat

Anne Eskelinen, MuM, musiikkiterapeutti, lehtori Laurea-ammattikorkeakoulussa, Kohtaamistaiteen kouluttaja ja ohjaaja. Annella on pitkä kokemus luovien menetelmien ja varhaiskasvatuksen lähi- ja verkkokoulutuksesta, TKI-työstä sekä LbD-mallin kehittämisestä Laurea-ammattikorkeakoulussa.

Johanna Holmikari, väitöskirjatutkija, KM, sosionomi (LTO), lehtori Laurea-ammattikorkeakoulussa, Kohtaamistaiteen kouluttaja ja ohjaaja. Johanna on työskennellyt varhaiskasvatuksen opettajana taidepäiväkodissa. Hänellä on paljon kokemusta varhaiskasvatuksen koulutuksista ja projekteista.

Anu Leinonen, Kohtaamistaiteen kouluttaja ja ohjaaja, vaatesuunnittelija (AMK). Anulla on pitkä ura suunnittelijana ja luovan alan ammattilaisena Suomessa ja Ranskassa. Hänellä on myös vuosien kokemus taide- ja Kohtaamistaideryhmien ohjaamisesta ja kehittämisestä erilaisille yhteisöille.

KOHTAAMISTAIDE ON STRUKTUROITUA, moniaistista, ryhmämuotoista taidetoimintaa, jossa arvostuksella on keskeinen rooli sekä vuorovaikutuksessa ryhmäläisten ja ohjaajan kesken että taiteen tekemisessä ja kokemisessa. Tässä julkaisussa lähestytään taidetta sen hyvinvointia tuottavista ulottuvuuksista käsin ja tutustutaan Kohtaamistaiteseen hyvinvointia vahvistavana taidemenetelmänä.

JULKAISU ON TOTEUTETTU OSANA Opetushallituksen rahoittamaa "Virtaa Kohtaamistaitesta" -koulutusta, jonka tavoitteena oli tarjota kasvatus- ja opetushenkilöstölle uusia pedagogisia keinoja arvostamaan kohtaamiseen ja yhteisöllisyyden tukemiseen Kohtaamistaitteen keinoin. Tavoitteena oli myös vahvistaa psykososiaalista hyvinvointia ja tukea jaksamista kasvatusyhteisöjen arjessa.

KOULUTUKSEEN OSALLISTUJAT SOVELSIVAT Kohtaamistaitteen työtapoja ja menetelmiä omassa kasvatusyhteisössään. Julkaisussa on koottu yhteen osallistujien käytännöllä-heisiä ideoita sekä toimintatapoja "Arvostusta arkeen" -tehtävien muodossa. Tehtävien ja kuvattujen taidetyöskentelyjen kautta on mahdollista oivaltaa miten arvostus ja vuorovaikutus taiteen keinoin voi tukea yhteisön jäsenten hyvinvointia.